

ZIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ÚNOR • FEBRUÁR • LUTY 1992 (ČÍSLO 405) CENA 2000 ZŁ.



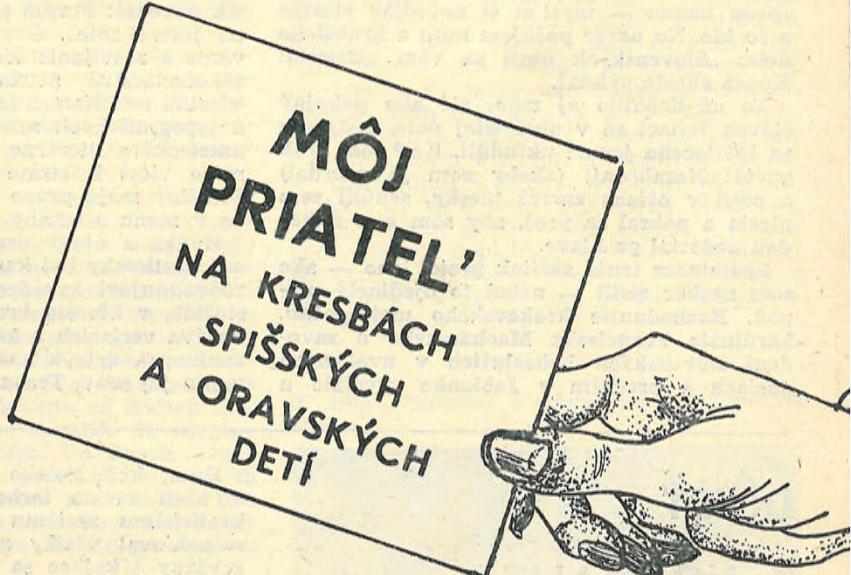
Maľba Petra Kuceka z Veľkej Lipnice (5. trieda).



Maľba Agneše Hodaniakovej z Harkabuza (8. trieda).



Maľba Agneše Kubiakovej z Jurgova (3. trieda).



Maľba Aneity Molitorysovej z Nedece (3. trieda).



Chvál'me Boha bez hádok

Kde bolo, tam bolo... Bolo to počas adventu, pripravného obdobia k Vianociam, obdobia pokania a rorát, ktoré sa, najmä na viedku, konajú veľmi skoro, obyčajne o 6. hod. ráno. Mohlo by sa zdáť, že tak skorá doba obmedzi účast veriacich na rorátnych omšiach. Je však práve opačne, ľudia sa akosi húfnejšie hrnú do kostola než v inom období, ba — ako sa mi zdalo — sú voči sebe akýsi priateľskejší, žičlivejší, akoby ozajstným dodržiavaním základného kresťanského prikázania „Miluj svojho bližného ako seba samého“ chceli s pokojným srdcom, dobrovoľne oslaviti nadchadzajúce sviatky Božieho narodenia, nazývané i sviatkami pokoja.

Horkýže pokoj, horkýže žičlivosť... Taktôľ som si vo svojej naivite, žiaľ, len predstavoval, ináč povedané, taktôľ bolo snáď v minulosti. Terajšia skutočnosť ma obrala o všetky ilúzie.

Ako som už spomenul, bolo to počas adventu, presnejšie 11. decembra min. roku. Vracal som sa, aj s niekoľkými krajanmi, z rorát a cestou sme si vymieňali dojmy z prvých slovenských omší, odbavovaných práve pred tromi dňami v Kacvine, Nedeci a Vyšných Lapšoch na Spiši. Keď sme už prešli hodný kus cesty od kostola, zrazu sa za nami ozvalo akési mrmlanie, ktoré sa postupne zmenilo na hlasné pokrikovanie: Nato vám to bolo!? Chcete zvadu medzi ňu mi... a to všetko sprevádzané ešte šľavnatou latínčinou.

Obzriem sa a vidím chlapa, zdalo by sa, z krajanskej rodiny (Ó, aká naivita!), ktorý sa na uspokojujúce dohováranie spoluidúcich ešte viac rozohňoval. — Ten dnes asi vstal lavou nohou — myslím si nevediac vlastne o čo ide. No naraz počujem ranu z hrubšieho dela: „Slovenských omší sa vám zachcelo! Knaza chcete vyhnáť.

To už dopálilo aj mňa, ale ako pokojný človek tešiaci sa v obci istej úcte, pokúšam sa kričiaceho jemne ukludniť. Keď som však počul: Nezabídaj! (akoby som ja zabídal) a zožil v očiach zurivé blesky, schúlil som plecia a pobral sa preč, aby som ešte náhodou nedostal po hlave.

Spomínam tento zážitok preto, lebo — ako som neskôr zistil — neboli to ojedinelý prípad. Rozhodnutie krakovského metropolitu, kardinála Franciszka Macharského o zavedenie slovenských bohoslužieb v uvedených obciach a predtým v Jablonke vyvolalo u

niektorých odporcov slovenskej národnostnej menšiny vlnu nenávisti, ktorá vyústila v podnecovanie hádok a konfliktov, v šírení zlomyselných klebiet, organizovaní protikrajanských akcií — písaní petícii, zbieraní podpisov a pod. Tažko pochopiť, odkiaľ sa berie toľko zloby a nepriateľstva voči tým, čo majú a majú odvahu hľať sa k slovenskej národnosti a dažďovať sa toho, čo im ako národnostnej menšine právom patrí nielen od statu, ale aj od cirkvi. Možno sa domnievať, že k tomu prispela mnohorečná cielavédomá presvedčovacia akcia, uskutočňovaná postupne, krčík po krčík, všetkými možnými prostriedkami a na každom mieste, v skolách, úradoch, a žiaľ, i v kostoloch. Tie posledné boli najúčinnejšie, veď slová padajúce z kaneľov sa brali ako svätošti, ako dogmy, aj keď sa týkali nie náboženských, ale národnostných otázok. Ktože z veriacich na Spiši či Orave si dokonca v tých otázkach mohol dovoliť spochybniť autoritu cirkvi? Len raz sa to pred rokmi odvážili urobiť krajania z Novej Belej a stihla ich za to cirkevná kliatba. Bola to výstraha pre všetkých, ktorá žije v pamäti podnes.

Pre našich odporcov neplatiť žiadne argumenty. Vo svojej zlepšenosti nechecú počuť nielen to, že práva národnostných menšín patria k základným ľudským právam, ktoré sa zaviazali rešpektovať o.i. v helsinskéj a kodaňskej zmluve všetky európske štáty, medzi nimi aj Poľsko. Neberú na vedomie — hoci sa považujú za kresťanov — ani to, že k dodržiavaniu menšinových práv ich vyzýva hlava katolickej cirkvi, pápež Ján Pavol II., ktorý pred troma rokmi v novoročnom posolstve nazvanom O úcte k menšinám o.i. povedal: Prvým právom menšín je právo na jestvovanie... Druhým právom je zachovanie a rozvíjanie vlastnej kultúry. Niektoré zákonodarstvá neuznávajú právo používať vlastnú reč. Nanucuje sa im zmena vlastných a topografických mien. Niekedy sa ignorujú umelecké a literárne zvýraznenia menšín, čo môže viesť k strate kultúrneho dedičstva. Menšiny majú právo na náboženskú slobodu, na výmenu a vzťahy s inými spoločenstvami.

Hádky a útoky proti krajanom neprerušili ani pastiersky list kardinála F. Macharského, zdôvodňujúci zavádzanie slovenských bohoslužieb, v ktorom krakovský metropolita o.i. vyzýva veriacich a knazov k vzájomnej znášanlivosti, úcte k našej menšine a rešpektovaniu jej práv. Treba tu poznamenať, že ten-

to pastiersky list neboli čítaný v každom kostole, a kde bol, často ho sprevádzal patrónny komentár, ktorý vlastne znamenal prilevanie oleja na oheň. Keď takáto situácia a psychický nátlak trvá celé desaťročia, nemôžu sa čudovať, že ľudia neustále podpichovaní nakoniec podlahnú, stávajú sa netolerantní a prestávajú pre nich platiť aj tie najvyššie cirkevné autority.

Ochrana národnostných menšín a ich práv je neodvratný proces, ktorý nič nezastaví, ani hádky a protikrajanská kampaň v Nedeči, Kacvine, Vyšných Lapšoch, Jablonke, Jurgove a v iných obciach na Spiši a Orave. Nezastaví ho ani zákaz spievania slovenských piesni na veľkej omši v Kacvine, ani iné protikrajanské akcie. Je to naozaj zbytočné. Treba si raz uvedomiť, že rešpektovanie menšinových práv je dnes jednou z hlavných podmienok udržovania dobrých vzťahov a spolupráce s inými demokratickými štátmi. A keď Poľsku záleží na udržovaní týchto dobrých vzťahov, musí plne rešpektovať práva menšín. Musí ich rešpektovať aj cirkev pôsobiaca v tomto štáte, ktorá predsa vznikla pre ľudí a mala by vedieť, že nie je dôležité to, akým jazykom ľudia chvália Pana Boha, ale to, aby ho chválili dobre a z úprimného srdca.

Preto fažko pochopiť, prečo sa otázka slovenských bohoslužieb tak preňahuje, prečo je riešená tak komplikovaným spôsobom a akoby po splátkach. Veď oveľa jednoduchšie bolo knaza ovládajúceho slovenčinu umiestniť priamo tam, kde sa slovenské omše odbavujú, a nie v Novom Targu, aby museli dochádzať vyše 30 km, čo je prehľa nielen obľačnejšie, ale i nákladnejšie. Neviem tiež pochopiť, prečo na slovenských omšíach boli nariadené kázne v poľskom jazyku a vôbec prečo tieto bohoslužby boli zavedené ako dodatočné, čo časové komplikuje ich odbavovanie (sú príliš skoro, zase inde príliš neskor) a krajanom s ažuje dochádzku na ne. Spišské dediny nie sú veľké, preto oveľa jednoduchšie, tak ako to chceli krajaní veriaci, by bolo zavedenie dvoch omší: jednej poľskej a jednej slovenskej. Možno sa len domnievať, čo rozhodlo o takom a nie inom riešení.

A ešte jedno. Nikde a nikto z krajanov nechce farárov z obci vyháňať. Práve napok. Čeū so svojimi duchovnými otcami dobre vychádzajú, žijú v pokoji a bez prekážok chvália Boha vo svojom slovenskom jazyku. Ale k tomuto pokolu a bratskému spolunažívaniu je potrebná dobrá vôľa oboch strán.

JÁN ŠPERNOGA

DÔJST

K NORMALITE

V dňoch 14—15. decembra min. roka sa vo Varíave konala konferencia venovaná aktuálnej situácii národnostných menšín a etnických skupín obývajúcich Poľskú republiku. Organizátorom stretnutia bola pobočka Helsinského výboru v Poľskej republike. Konferencie sa zúčastnili aj predstavitelia národnostných organizácií a združenia: Bieloruskej Kultúrno-sociálnej spoločnosti, Litovskej Kultúrno-sociálnej spoločnosti, Zväzu Ukrajincov v Poľsku, Spoločnosti hornosliezských Nemcov Zmierenie a Budúcnosť, zástupcovia prípravného výboru Romskej kultúrno-sociálnej spoločnosti. Našu krajanú organizáciu na konferenciu reprezentovali takomník ÚV KSSČaS Eudomír Molitoris a Jozef Pivočarík z redakcie Života.

Treba poznamenať, že Helsinský výbor začal písobiť už pri konci výnimočného stavu. Vtedajší výbor vypracoval pre komisiu ľudských práv OSN osobitnú správu o dovršovaní základných, demokratických a ľudských práv a noriem pri prechode od totality k demokracii.

Dnes, keď Poľsko po prvých slobodných vo bách začína farbavo smerovať k demokratickému systému je potrebné, aby štát reprektoval všetky medzinárodné dohody a záväzky týkajúce sa ochrany národnostných menšín, ktoré predtým ratifikoval. Práve takto medzinárodná inštitúcia ako Helsinský výbor pre ľudské práva — ako povedal jeho člen p. Marek Nowicki — má za úlohu siedovať demokratický vyvoj v štáte, riešiť prípadné nedorozumenia, ohrozenia a spory.

Casto počujeme v masovokomunikačných prostredkoch, že všetky menšiny v Poľsku budú mať zabezpečený tzv. európsky štandard. Žiaľ, mal som dojem, že ešte uplynie ve a čas, kým sa k tomu dostaneme. Taktomer všetky menšiny sa dnes boria so základnou otázkou — byť alebo nebyť. Ide najmä o dotovanie národnostných organizácií štátom. Na konferencii odzneli aj ďalšie kritické hlasy ohľadom národnostného školstva. Je potrebné, aby na zodpovedných postoch v školstve boli osoby, ktoré ovládajú jazyky príslušných menšín. Hovorilo sa tiež o otázkach uchovania a ochrany kultúry národnostných spoločenstiev a o práve na odbavovanie bohoslužieb v jazyku menšín. Najviac miesta však venovali účastníci problematike väčšej a skutočnej tolerancie väčšiny voči menšine.

Všetci predstavitelia národnostných menšín poukazovali o.i. na potrebu vytvoriť stá-

lu koordinačnú radu pri prezidentovi PR. Takáto rada by spolupracovala nielen s prezidentom ako hlavou štátu, ale aj s príslušnými rezortmi.

Je potrebné, aby sme v celom demokratickom procese, aký tvoríme, dospeli k takej skutočnosti, v ktorej sa o príslušníkoch inej národnosti nebude hovoriť ako o obyvateľoch druhej kategórie.

JOZEF PIVOVARČÍK

POMOC PRE KSSČaS

Kultúrno-sociálna Spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku v roku 1991 dostala z Ministerstva kultúry a umenia účelovú dotáciu vo výške 589.000.000 zl. Uvedené prostriedky boli pridelené nasledovne: 1. Dotácia na vydávanie mesačníka Život — 460.000.000 zl; 2. Dofinancovanie kultúrnej činnosti — 79.000.000 zl, v tom na prehliadku folklórnych súborov — 20.000.000, na prepravu súborov KSSČaS na prehliadky a iné podujatia na Slovensku — 29.000.000 zl, na prehliadku dychových orchestrov — 30.000.000 zl. 3. Dofinancovanie úloh stanovených v rámci programu Tolerancia — 50.000.000 zl.



Vojak J. Budz na štarte lyžiarskych pretekov.

Zo spomienok odbojára

O našich krajanoch — účastníkoch protifašistického odboja v druhej svetovej vojne, bojovníkoch v SNP a na iných frontoch, sme už viackrát písali na stránkach nášho časopisu. Dnes ďalší krajanský príbeh z tohto obdobia, trochu iný než predošlé, hovoriaci nielen o bojových, ale i športových zážitkoch nášho krajaná JÁNA BUDZA z Repúlskej na Spiši.

Jeho príbeh sa začína podobne, ako iných krajanských odbojárov. Keď sa Spiš a Orava vrátili k Slovensku v r. 1939, mal sotva 18 rokov a pracoval na rodičovskom gazdovstve. Vypuknutie druhej svetovej vojny prijal ako veľkú tragédiju sveta. V srdci skryval nádej, že jej následky sa k nim, do horských Repúlsk, nedostavia. Horkýže nie. Vo svete sa už bojovalo tretí rok, až zrazu to prišlo i naňho. Kdesi na začiatku roku 1942 dostal povolávací listok a či chcel alebo ne-

Vojaci 1. roty v Levoči, sprava J. Budz.



chcel — musel narukovať. Dostal sa do 5. pešieho pluku v Levoči, kde ho zaradili do prvej roty.

— Nuž služba ako služba — hovorí kraján Budz — každý deň výcvik od rána do večera. Stále to isté, na zúvanie. Sotva sme zavŕšili základný vojenský výcvik, poslali ma na ošetrovateľský kurz. Keď som ho ukončil, práve nastala zima. A keďže sa bližili celoslovenské armádne preteky v lyžiarstve, ktorých sa malo zúčastniť aj družstvo z nášho pluku, veliteľ vyzval všetkých vojakov, aby sa prihlásili tí, čo vedia jazdiť na lyžiach. Keďže som pochádzal z hôr a lyžovanie som ako — tak ovládal — prihlásil som sa a spolu so mnou ďalší krajania: Sebastian Mlynarčík z Čiernej Hory, Ján Mačičák z Jurkova a Vojtech Bryja z Repúlskej. Najprv sme trochu cvičili na mieste, v Levoči, potom nás, spolu s ďalšími vybranými lyžiarmi, poslali na dvojtýždňový tréning do hŕača, aby sme sa dobre pripravili na preteky.

Po ukončení prípravy veliteľ vybral niekoľko najlepších, medzi ktorí som bol i ja a kr. S. Mlynarčík a tak sme išli na majstrovstvo do Smokovca, kde štartovali armádne družstvá z celého Slovenska. Najprv

sa konali preteky hliadok v behu na 25 km, v ktorom súťažiace hliadky museli bežať v plnom výstroji — s puškami a batohmi. Skončili sme ako štvrtí. Mohli sme obsadiť aj lepšie miesto, lenže na trati desiatnik z nášho družstva veďmi oslabol a tak sme museli značne spomalieť. O dva dni sa konal beh jednotlivcov na 18 km. Štartovali sme v polminútových intervaloch. Ja som vyrazil ako siedmy a keďže som bol v dobrej forme, už v polovici trate som sa ocitol na prvom mieste. Keď sa mi na dôvode vydarilo aj streľanie, preteky som presvedčivo vyhral. Za víťazstvo som dostal pekný pohár, ktorý mám doma podnes.

O niekoľko mesiacov sa krajanovi Budzovi opäť naskytla príležitosť štartovať na športových pretekoch. Bolo to asi v máji, kedy sa mal uskutočniť beh na 7 kilometrov, v ktorom mali súperiť reprezentanti pluku a mesta Levoče. A opäť všetko prebiehalo ako predtým. Na výzvu veliteľa na prihlásilo asi 20 vojakov, ktorí sa chceli na pretekoch zúčastniť. Krajan Budz nechcel štartovať, ale jeho skoršie víťazstvo v behu na lyžiach spôsobilo, že ho veliteľstvo zaradilo do skupiny pripravujúcej sa na beh. Po dvoch dňoch tréningu nadišiel deň pretekov, v ktorých vystartovalo po 9 vojakov a civilistov. Beh mal ostré tempo, no krajan Budz bol dobrý výtrvalec a tak napokon skončil na druhom mieste.

— Športu som sa nikdy nevenoval — hovorí kr. Ján Budz — veď na gazdovstve na to ani nebolo dosť času. Veďa som však chodil po horách, pásol som kravy a ovce. Roboty bolo neúrekom. Otec bol totiž ríchtai a mal na hlave veľa úradných vecí, preto o gazdovstvo som sa vo veľkej mieri staral ja. Neustály pohyb a tvrdá práca na poli spôsobili, že som bol fyzicky zdatný a vo forme, čo mi uľahčilo behanie.

Mohlo by sa zdieť pri čítaní týchto športových zážitkov, že vojenčina krajaná Ján Budza prebiehala pokojne, priam idylky, ako dnešných mladých vojakov. Skutočnosť však bola celkom iná. Akoby aj nie, veď vo svete už pár rokov zúrila vojna, ktorej hrôzy a útrapy mal zákratko zakúsil na vlastnej koži i Ján Budz. O niekoľko týždňov po spomenaných pretekoch ho aj s ďalšími vojakmi z levočského pluku vyslali do Kúbna, kde sa formovala jednotka idúca na východnú frontu. Mala doplniť stav mužstva t.zv. Rýchlej divízie, ktorá v tom čase bola na Kryme. Cesta vlakom k Čiernemu moru trvala viac dní. Príchod na miesto určenia bol pre všetkých šokujúci. Po nedávnej po-

kojnej službe v Levoči sa zrazu ocitli na frontovom území, kde na každom kroku mali pred očami hrozivé stopy vojny, spálené obce a mestá, zničené vojenské náradie, jamy po bombách, základy, mŕtvoly, trosky. Dalo by sa povedať, že skoro rovno z vlaku sa dostali do základov, kde hrozila smrť. Takto, presúvaní z miesta na miesto, v podmienkach neustáleho bombardovania a delostreleckého ostreľovania krajan Budz a jeho jednotka pretrvali leto, jeseň a časť zimy. Nakoniec ich presunuli do Sevastopoľa, kde sa po istom čase nalodili na loď a po dvojdňovej plavbe po Čiernom mori do li do Konštantie, pristavu ho mesta v Rumunskej.

Nebol to však pre nich koniec vojny. Divizia, považovaná za nespoľahlivú, sa sice priamo na bojoch nezúčastnila, ale vykonávala rôzne opevňovacie práce, kopala základy a pod. Z Rumunska jednotka Ján Budza bola presunutá najprv do severného Bulharska a odtiaľ do Maďarska, potom na západ do Rakúska, kde ju nakoniec rozmiestnili v neve kej horskej doline neďaleko Linca. Neustále presuny, väčšinou pešo, boli veľmi namávajúce, také jednotka došla do Lince celkom vysílená. Tam tiež nebolo lepšie. Z sobovania skoro vždy neexistovalo, vojací celé dni nemali čo jesť. A tak o hladke a zime im ubiehali dni. Po čase najvyššej dôstojníckich ich neveľkej jednotky stotník Balasz dostal rozkaz k novému presunu — tentoraz do Viedne a neskôr do Malackie neďaleko Bratislavы, kde sa dočkali konca vojny.

— Uplývali dni — hovorí krajan Ján Budz — a my sme tam ďalej čakali, nevedno náčo. Až raz, keď sa už leto 1945 chýlilo ku koncu, dostal som list, ktorý som medzitým poslal do rodnych Repúlskej. Vrátil sa s poznámkou, že Repúlska a vlastne celý Spiš, ako aj Orava sa dostali k Poľsku. Nevedel som čo mám robiť, tým viac, že na ňu jednotku mali rozpustiť. Spýtal som sa o radu veliteľa, ale on mi povedal, že sám musím o tom rozhodnúť. Nuž rozhodol som sa vrátiť domov. Pobral som sa teda aj s ďalšími kamarátmi a na jeseň som konečne, po troch rokoch útrap a túlania sa po Európe, dorazil do Repúlskej, ktoré už skutočne boli pri Poľsku. Chcem ešte poznámať, že podobný osud stihol i ďalších krajanov zo Spiša, aj keď sa naše cesty v rôznych obdobiach rozličili. Patrili k nim Jozef Griguš z Krempečík, Ondrej Repíček, spomnaný Sebastian Mlynarčík z Čiernej Hory, Ján Ovčonka z Matiašovce a ďalší. Dnes sa ani nechce veriť, že sme to prežili.

J.S.

J. Budz (spredu) s kamarátmi vo voľnom čase.





Júlia Štureková s dcérou Ceciliou.

Predsedníčka

Môj príchod a pozdrav dobrý večer vylúdil na tvári ženy sediacej v kuchyni pri sporáku a mätiacej maslo prekvapenie, ale zároveň aj úprimný úsmev spoznania a spomienok na pekný, nezabudnuteľný deň 22. júla 1991, deň odpustu v Novej Belej, na ktorom slovenskú omšu odbavoval spišský biskup ThDr. František Tondra. Moju hostiteľou bola, pravdaže, jedna z popredných krajanských aktivistiek, predsedníčka Miestnej skupiny Spoločnosti v Novej Belej JÚLIA ŠTUREKOVÁ, ktorú dnes chceme čitateľom bližšie predstaviť.

Nová Bela, jedna z neveľa dedín na celom Spiši, ktorá už pred vyše 500 rokmi bola slobodnou obcou. Tu 15. októbra 1953 v krajanskej rodine Anny a Jána Lopušňákovcov prišlo na svet dievča — dievča a svoj príchod ohlásilo hlasným pláčom. Rodičia dali dcérke meno Júlia, v Novej Belej dosť zriedkavé a od malíčka sa ju snažili, podobne ako ďalšie tri dcéry, vychovať na dobrú krajanku. Navštbovala, samozrejme, základnú školu so slovenským vyučovacím ja-

zykom, ktoru ukončila v roku 1968. Učila sa dobre, aj keď na učenie nemala príliš veľa času, keďže — ako každé ročnícke dieťa — musela od malíčka vypomáhať na rodicovskom gázdovstve.

Mladá Julka, aj keď nadaná, nešla ďalej štудovať, keďže ako spomína, neboli k tomu podmienky. Vyrastala teda v Novej Belej a ako celkom mladé dievča začala účinkovať v miestnom krajanskom folklórnom súbore. Trvalo to však pomerne krátko. Totiž zanedlho sa zoznámila s mladým krajanom Jánom Šturekom a v máji 1971, sotva dosiahla plnoletosť, sa zaňho vydala. Bolo to práve obdobie, kedy pre nezhody medzi miestnym farárom a krajanmi vo veci slovenských bohoslužieb bol kostol v Novej Belej na 8 rokov zavretý. A tak aj sobáš Julky a Jána sa konal mimo rodnej obce, v susednom Tribši.

Spolu so založením rodiny zakrátko prišli i nové povinnosti — starostlivosť o výchovu detí. Dočkali sa ich štvoro. Najprv prišiel na svet chlapec, ktorému dali meno Silvester. Len čo podrástol, stal sa veľkou oporou rodítov na gázdovstve. Potom sa im narodila dcéra Helena, dnes žiačka zdravotnej školy v Poprade, za ňou druhá dcéra Cecília, navštievujúca už 6. triedu základnej školy a napokon opäť syn Valent, nateraz žiak 4. triedy. Rodičia sa im snažili vstriepti pevné národné povedomie a lásku k rodnej reči a tak nie div, že všetci chodili respektívne chodia do školy so slovenským vyučovacím jazykom a pekne rozprávajú po slovensky.

Na gázdovstve je vždy dosť roboty. Nechýbalo jej ani u Šturekovcov. Museli sa dosť obracať, aby vyžilili početnú rodinu, tým viac, že roľníenie, najmä v tunajších podmienkach, nie je a nikdy nebolo výnosným povolaním. Napriek tomu Júlia Štureková, veľmi energická žena, si dokázala pracu tak zariadiť, že vždy našla čas i na krajanskú činnosť v našej Spoločnosti, ktorej členkou sa stala už v dievčenských rokoch. Ostatné záujem o krajanské hnutie si vyniesla z rodicovského domu.

V júni 1989, v období pred 8. zjazdom našej Spoločnosti sa v Novej Belej konala výročná volebná schôdza miestnej skupiny KSSČaS. Keď došlo k volbe výboru, dovedajúci predseda MS sa náhle vzdal kandidatúry. A vtedy kto si navrhol na jeho miesto Júliu Šturekovú. Krátky moment rozpakov — veľ predsedníčku tu ešte nikdy nemali — vystriedal zakrátko aplauz. Prešla jednohlasne a o jej zvolení akiste rozhodla dovedajúca veľká zanietenosť v krajanskej

práci, iniciatívlosť, zdravý úsudok a energetická povaha. Ani nečudo, veľ napriek mlademu veku oddávna patrila k tým, čo sa najviac angažovali v každej akcii novobeliskej miestnej skupiny, v tom i v mnohoročnom úsilií za zavedenie slovenských bohoslužieb v tejto obci.

Nová predsedníčka nielenže nesklamala dôveru krajanov, naopak, prejavila sa ako znamenitá organizátorka, ktorá svojim príkladom a aktivitou dokázala strhnúť iných, v tom aj hodne krajaniek. A hoci začala predsedníčiť v ekonomickej neľahkom období, pribíja sa jej darila. Medzi ďalším MS v tomto období uskutočnila čiastočnú opravu klubovne. Teraz ju chce dokončiť. A prostriedky na to? Časť už získali organizovaním zábavy v obci. Júlia Štureková nezabúda ani na školskú mládež. Je aktívnu členkou rodicovského združenia a vyvíja veľa úsilia pre rozvoj slovenského vyučovania v miestnej základnej škole č. 2. Chce pokračovať v tradičných podujatiach MS pre krajanské deti. Patril k nim i mikulášsky večierok, ktorý sa vlane konal 7. decembra. Teraz uvažuje o ďalších.

Júlia Štureková má cennú charakterovú vlastnosť: nepoddajnosť. Prekážky ju nedokážu odradiť. Keď sa jej niečo nedári, nepoddáva sa, ale vždy hľadá východisko a spekuluje ako ďalej. Teraz prežíva ďalšie obdobie. Ako som už spomenula, roľníenie dnes neveľa vynáša, preto gazda odšiel načas do Ameriky privýrobiť si. Spolu s ním išiel aj najstarší syn Silvester, ktorý bol veľkou oporou na gázdovstve. A tak celá farča starostlivosť o deti, dom a gázdovstvo spadla na jej plecia. Je toho naozaj veľa, ale napriek tomu Júlia nezanebdáva krajanskú činnosť. Aj keby chcela, nepozná únavu. „Len škoda“ — označuje žartovne počas nášho rozhovoru — „že deň má iba 24 hodín“. Do rozhovoru sa zamiešal i najmladší syn Valent, ináč veľký šibal, a celkom väzne, s detskou bezprostrednosťou mi oznamil, že v dome je pino báb a preto má veľa starosti, lebo teraz, v neprítomnosti otca, je jediným mužom v rodine, teda aj gázdom.

Júlia Štureková sa dokáže tešiť z každého, aj toho najnepatrnejšieho úspechu. Na otázku, čo bolo najvýznamnejšie v jej živote pohotovo odpovedá, že zvolenie za predsedníčku a zavedenie slovenských omší v Novej Belej. Potom dopĺňuje: „Pre mňa je významné všetko, čo sa spája so Slovákm.“

Text a snímka: EVA MATISOVÁ



ČESI V POLSKU

O pôvodu žyrardowských Čechů svědčí hlavně seznam kmotrů a svědků úmrtí. Největší počet — 76,9 procent — Čechů přišlo do nové se tvořícího průmyslového střediska v Žyrardowě ze Zelova. Jedním z nich byl otec budoucího spisovatele Pavla Hulkę-Laskowského. Se jménem Hulką jsem se setkal v Husinci u Strzelina a ve Velkém Táboře u Kępna. Byla to cesta české náboženské emigrace českých bratří, kteří, pronásledovaní za svou víru, opustili v roce 1742 Čechy a přišli do Slezska a později do středního Polska.

V české rodině Hulků se narodil Pavel 25. června 1881. Mládí měl neveselé. Těžký život dělnických rodin a práci v továrně od dětských let popsali po letech ve svém deníku. Usilovnou prací a sebevzděláváním však vynikl ve svém okolí a jako jeden z mála se dostal na vysokou školu. V letech 1902–1907 studoval filozofii a vědu o náboženství v Heidelbergu. Navštívil kus světa a vrátil se do Žyrardowa, kde se zabýval kulturní a osvětovou prací mezi dělníky. Organizoval osvětové kurzy pro analfabety. V té době zkusil i carské vězení. První světovou válku prožil v Žyrardowě jako osvětový pracovník. Po válce byl krátkou dobu tiskovým referentem polského vyslanectví v Praze. Pak se znova vrátil do Žyrardowa. Sociální a hospodářské podmínky Žyrardowa

Pavel Hulka-Laskowski

Jubilant

Jablonka, ako mnohí iste vedia, je najväčšou dedinou na Orave a centrom celého kultúrneho diania. Obec svojou polohou netvorí jednoliaty celok, ale je roztrúsená po osadách. K jednotlivým gazdovstvám spravidla nevedú dobré asfaltové cesty, čo zneprjemňuje život miestnym obyvateľom. Iste si každý vie dobre predstaviť, ako to vyzera napr. po daždi a ako to slájuje prístup k mnohým domom, najmä na okrajoch obce — takto začal nás rozhovor s krajanom Alojzom Bugajským, ktorý po tunajších cestách — necestách — sliapal niekoľko desiatok rokov.

O mesiac, 31. marca 1992 uplynne rovných 60 rokov, keď sa v chudobnej roľníckej rodine v Jablonke narodil krajan Alojz Bugajský. Po ukončení siedmej triedy základnej školy odišiel až do Košalina, kde sa vyučil stavbárskemu remeslu a neskôr nastúpil na základnú vojenskú službu. Po jej ukončení začal pracovať ako poľnohospodársky robotník na štátnych majetkoch. Bolo to však len prechodné zamestnanie, keďže sa chcel uplatniť v stavbárstve, čo sa mu zanedlho aj podarilo. Ako stavbár pracoval na viacerých miestach — v spomínanom Košaline, v Zakopanom, Novej Hute a Krakove. Osobitne treba spomenúť jeho prácu vo Varšave, kde sa s nadšením zapojil do zno-vuvýstavby vojnovu zničeného hlavného mesta Poľska. Tu však utrpel úraz, ktorý mu nedovolil naďalej sa venovať stavbárstvu. A tak odišiel z Varšavy a natrvalo sa usadil na Orave v rodnej Jablonke. Začal gazdovať na svojom nevekom gazdovstve, zároveň nastúpil do štátnej služby na miestnej pošte, kde pracoval ako doručovač. Každý deň, bez ohľadu na počasie, putoval s poštárskou kapsou na ramene k Jablončanom a doručoval im listy, telegramy, noviny a iné zásielky. Bol zvestovateľom radiostných, ale ne raz i smutných správ. Medzi zásielkami, ktoré dlhé roky doručoval krajanom, bol i nás ZIVOT. Toto povolanie vykonával do roku 1987, kedy prešiel do invalidného dôchodku.

Medzitým sa Alojz Bugajský oženil a spolu s manželkou Máriou vychovávali a naďalej vychovávajú svojich 5 detí. Sú to: Daniela, ktorá je už vydatá a so svojim mužom pomáha rodicom, na gazdovstve; Stanislava, vyučená krajčírka, Rastislav, ktorý po otco-



vi podelil stavbárske remeslo. Nasleduje Jozef, ktorý je pekár a najmladší syn Gregor je žiakom základnej školy s vyučovacím jazykom slovenským.

Krajan Alojz Bugajský je členom našej Spoločnosti od jej založenia, horlivým propagátorom a čitateľom Života a jeho dlhorocením dopisovateľom. Viackrát bol delegátom na zjazdoch Spoločnosti. Od roku 1989 je predsedom revíznej komisie MS KSSČaS v Jablonke.

pokládal za své — napsal paměti „Muj Žyrardów“, v němž piše nejen o svém životě, ale i životě města.

Ve své spisovatelské práci měl Hulka velmi široké zájmy. Nejraději se věnoval tomu, co bylo jeho specializací — religiologii, filozofii a sociologii. Z jeho prací z tohoto obořiště uvěst: Zarathustra, tvůrce náboženství Iránu a jeho učení; Matka Ježíšova, matky bohů a královny nebes; Od království božího do univerzální monarchie. Z jeho zájmu o náboženství vznikla antologie Pět století hereze. Pokoušel se mýnit československo-polský spor a léčit rány. Napsal na toto téma řadu článků a statí, korunovaných dílem Slezsko za Olší.

Své práce z religiologie publikoval hlavně v evangelických časopisech, ale nejen v nich. Proslulé byly jeho články v časopisech Wia-domości Literackie, Ruch Słowiański, Sygnały, statě o české literatuře na stránkách institutu Przegląd Warszawski. Zvláštní kapitolou činnosti Pavla Hulky-Laskowského jsou překlady, především z české literatury. Přeložil do polštiny Babičku Boženy Němcové, Haškova Dobrého vojáka Švejka, Čapkova Hor dubala, Meteor, Obyčejný život a Továrnu na absolutno. Zachovaly se rovněž fragmenty překladu Hovorů s T.G. Masarykem. Překládal i z jiných řečí, mj. Sabaterii Život sv. Františka z Asisi, Rodinu Thibaultu Mar-

tina Rogera du Garda, Merezkowského Napoleona, Böhmovo Rokoko a Kretschmerovy Geniální lidi.

Jeho kniha Poručík Regier (1927) je věnována poměrům v Těšínském Slezsku.

V roce 1940 byl zatčen a vězněn na Pa-wiaku. Po válce se odstěhoval ze Žyrardowa na Těšínsko, hlavně ze zdravotních důvodů. Ani léčení a péče v těšínské nemocnici mu však zdraví nevrátily. Náhlá smrt mu nedovolila ukončit díla o sv. Pavlovi, Catullovi aj. Podle svého přání byl pochaben na těšínském hřbitově.

Před několika lety jsem navštívil v Žyrardowě spisovatelovu dceru, paní Hulky-Dudkiewiczovou. Sbírala různé památky po otci, jeho bohatou knihovnu věnovala Univerzitní knihovně v Lodži. Sbírala materiály, aby mohla napsat otcovu biografii, ale rok po mé návštěvě v Žyrardowě zemřela. V bývalém bytě Pavla Hulky-Laskowského dnes žije jeho vnuk. Na domě byla umístěna pamětní deska věnovaná Žyrardowskému spisovateli.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Každý človek má svoje túžby, má ich aj kraján Alojz Bugajský. S jednou z nich sa mi zdôveril, chcel by navštíviť Martin a pozrieť si jeho pamäti hodnosti, no najmä Maticu slovenskú, o ktorej toľko počul a čítať, ba spoznal i jej viacerých pracovníkov. Chystá sa na to už oddávna, no nikdy — z rôznych príčin — sa mu túto túžbu nepodarilo uskutočniť. Verí však, že raz k tomu dôjde a konečne spozná kolíšku slovenskej kultúry a národného povedomia Slovákov.

Co ho ako Slováka a aktivistu KSSČaS najviac teší? To, že deti sa môžu slobodne a bez obáv učiť materinský jazyk, aj keď sa v tom naďalej stretávame s mnohými prekážkami. Teší ho však najmä skutočnosť, že krajania v Jablonke sa konečne dočkali bohoslužieb v rodnom jazyku, žiaľ, v iných obciach musia naďalej čakať. Je tiež rád, že miestna skupina má svoju peknú kluboviu, krajanmi — najmä v poslednom období — plne využitú, čo sa nedá povedať o všetkých klubovniach na Orave.

A čo Život? — „Musíme si ho chrániť a dbať o rast jeho predplatiteľov“. Alojz Bugajský sa touto cestou obracia na iné miestne skupiny, aby propagovali nás časopis, získaval nových čitateľov, aby sa dostal do každej krajanskej rodiny a plne slúžil svojmu poslaniu.

Co dodať na záver? Vari len to, čo hovoria deti o svojom otcovi: — Vážime si ho, lebo nám spolu s matkou vytvorili ozajstný a pekný domov. Otec niekedy bol a aj je na nás tvrdý a pokričí, ale je to nás priateľ a kamarát. Poradí, keď treba a vždy nám pomôže.

V mene celej redakcie želám Alojzovi Bugajskému k jeho krásnemu jubileu do ďalších rokov pevné zdravie, aby mu nadšenie, s akým pristupuje k svojim krajanským povinnostiam, zostalo a tiež aby sa mu splnila jeho veľká túžba — vidieť krásne mesto Martin.

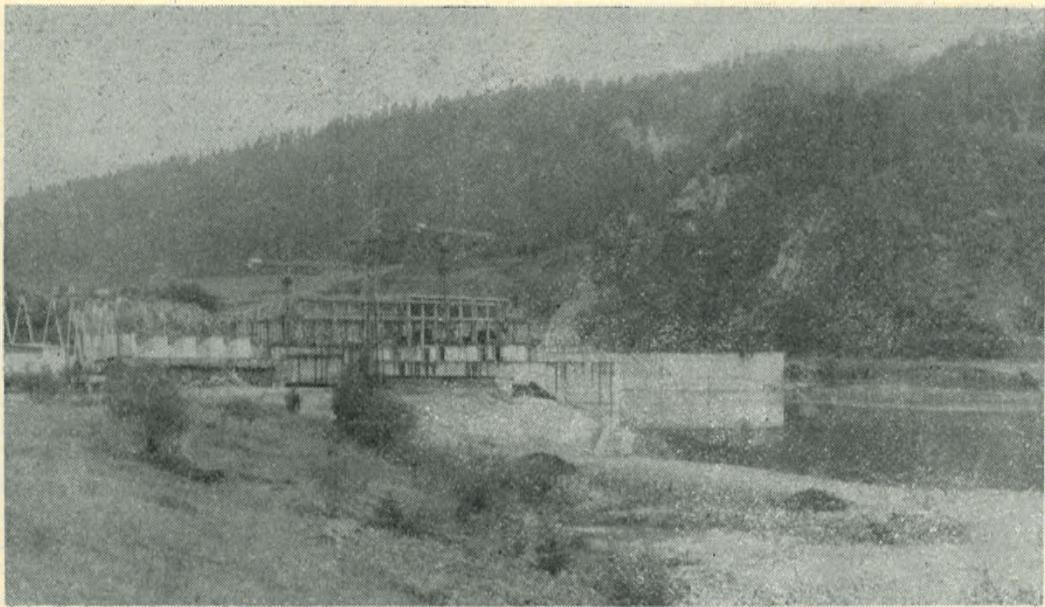
EVA MATISOVÁ

Purkmistr proti králi

Stalo se to po slezských válkách, v nichž pruský kráľ Fridrich II. získal od Rakouska Slezsko. Kráľ systematicky navštěvoval dobyté země. Jednou přijel do Raciborze, města obklopeného na jihu moravskými osadami. Raciborský purkmistr Čech se vydal ke králi s peticí městské rady, protestující proti příliš vysokým daním, které museli platit raciborskí měšťané. Král purkmistra ani nevyslechl a dal ho vyhodit. Odvážný purkmistr se však nepolekal. Z okna radnice pozoroval budovu, v níž se ubytoval král. Konečně na protější straně náměstí spatřil Fridricha. Vyběhl z radnice, postavil se králi do cesty s nabitém pistolí, namířil na něj a zeptal se: „Dostane naše město slevu z daní nebo ne?“ Vystrašený král vykřikl „Nein“. Čech dlouho nepřemýšlel a vystřelil. Naštěstí ho jeden z důstojníků z králova doprovodu stačil uhodit do ruky, takže purkmistr chybil. Zvláštní soud ho pak odsoudil k zastřelení.

Není známo, zda byl rozsudek vykonán. Prvý sám kráľ Fridrich odvolal popravu, podal odsouzení ruku a blahopřál městu, že má tak statečného purkmistra. Tak odvážně kdysi otcové města hájili práva jeho občanů.

Z.T.



Pohľad na betónové stavenište nedeckej vodnej nádrže.

ZA a PROTI priehrade

Spiš tak na poľskej, ako slovenskej strane je bohatý na prírodné krásy, ktoré spolu s pomerne čistými riekkami a vzduchom privádzajú turistov. Na okoli Nedece toto všecko ešte umočňuje gotickorenesančný zámok, postavený na vysokej vápencovej skale nad riekou Dunajec. Avšak nie on, ale predovšetkým výstavba vodnej priehradu spôsobila, že názov Nedeca sa v poslednom období, najmä v súvislosti s viacerými protestnými akciami ekologických organizácií proti výstavbe, často objavuje na stránkach novin.

Myšlienka výstavby hydroelektrárne na Dunajci nie je nová. Uvažovalo sa o tom už v medzivojniovom období. K výstavbe však nedošlo, priehraďa už vtedy mala nie len svojich zástancov, ale i odporecov. Po vojne spory pokračovali, čo však nezabránilo totalitnej vláde prijať rozhodnutie o výstavbe priehrad, ktorá sa začala v roku 1971. Miestnym rolníkom, najmä z obcí, ktoré mali byť zliačiate vodami budúcej nádrže, sa to sice spočiatku nepozdávalo. Veľ nikt rád neopúšťa svoje rodisko, domy, gázdovstvá, kde žili a pracovali celé pokolenia. Ale ani veľmi neprotestovali, aspoň nie nadľho, keďže investor dobre platil vyplývajúcim mŕtvičkám. Nie div, ako napr. v prípade obce Maniowy, že si zanedlho ľahko vybudovali nové sídlisko, ktorého architektúra dnes pôsobí veľmi rušivo. Mnohým, najmä z najbližšieho okolia staveniska, to dokonca prišlo vhod, mali na dlhé roky zaistenú prácu a dodatočný zdroj príjmov.

Hlavným argumentom zdôvodňujúcim potrebu výstavby priehrad s dvoma nádržami — základnou a vyrównávacou, mala byť jej protipovodňová funkcia. Bodkou nad, i v tejto argumentácii bola veľká povodeň v roku 1934, ktorá spôsobila obrovské škody. Ďalším argumentom za výstavbu mala byť možnosť získania vody na zásobovanie Slezska a Krakova. Dnes je to už neaktuálne. Končne tretím zo základných dôvodov výstavby bola snaha získať lacnú vodnú energiu. Tento dôvod však neobstojí, keďže táto špičková hydroelektráreň s kapacitou 90 MW by mohla pracovať priemerne 6–8 hod. denne a poskytovala by sotva jednu tisícinu elektrickej energie vyrábanej v Poľsku. Ďalej istým argumentom za bol o to, najmä v situácii, keď čoraz viac začíname pocítiť nedostatok vody, že priehraďa mala prispieť k zlepšeniu vodného stavu a aspoň čiastočne zabrániť zbytočným stratám vody.

Rozporu okolo priehrad sa stupňujú. Odporcovia jej dokončenia majú tiež väzne-

argumenty, najmä ekologicke, ale nielen. Je nesporné, že v priebehu dvadsaťročnej výstavby došlo k veľkemu zničeniu okolitej prírody. Veľmi utrpel najmä Pieninský národný park a nikto presne nevie, aký ďalší nepríaznivý vplyv na okolitú zdevastovanú prírodu bude mať naplnená vodná nádrž, ktorej životnosť sa odhaduje na 300 rokov, hoci reálnejšie je sto rokov. Predpokladá sa, že v nádrži sa bude usadzovať asi 600 000 m³ bahna, teda o toľko sa bude zmenšovať jej objem. Okrem toho pri zmenách hladiny (výkyvy môžu dosahovať aj 15 m) sa plocha nádrže bude zmenšovať z 1300 ha až na 400 ha. Poklesy vodnej hladiny odhalia nám veľké plochy zahaleného dna. Objavia sa komáre a klíma sa stane miernejšia, ale súčasne do určitej miery malarická, podobne ako v Rožnowe.

Tažko presne predvídať, ako na to reagujú rastliny a zvieratá, najmä hmyz. Je však už dnes známe, že vyhynie asi 40 druhov fauny a flory. Zmení sa tiež ichtología Dunajca — nádrž ovládnu cudzie druhy, o.i. liene, kapry a štuky, čo spôsobi ďalšie zmeny v rieke.

Investor sa veľmi ponáhal s vysídlováním a búraním domov o.i. v Maniowach a Czorsztyne, pričom zabudol na zabezpečenie hodnotných kultúrnych pamiatok. Veľké nebezpečenstvo hrozí Czorsztynskému, ale najmä Nedeckému zámku, postavenému, ako som už spomína, na mäkkej vápencovej skale. Už počas minérskych prác pri hlbení štôni boli narušené hradné múry. Nevedno, čo sa stane po naplnení nádrže, ako zareaguje vápencová skala pod zámkom, ktorá sa cez bola spevnená betónovými injekčnými clonami, ale nikto nezararuje, že to stačí. Zvyčajná vlhkosť vzduchu bude mať iste nepríaznivý vplyv na polychrómiu viacerých vzácných pamiatok, medzi iným dreveného kostola v Dębne. Nevedno tiež či vydržia protipovodňové hrádze postavené okolo Fridmana, ktorý sa ocitne v depresii. Čo sa stane, keď sa pokazia čerpadlá odvodňujúce terén? Fridman by prestal existovať!

Ako je známe, výstavba priehrad sa tiahne už vyše dvadsať rokov, závisle od toho, či boli alebo chýbali finančné prostriedky. Mala by hotová najprv v roku 1981, potom v 1983, 1991 a teraz v 1995. Medzitým okrem zdevastovanej prírody sa už iste znehodnotilo technické zariadenie čakajúce toľko rokov na montáž. Vlani, po mnohých diskusiah, vliadla rozhodla, že priehraďa má byť dokončená, pretože výstavba je už v pokroči-

lom štadiu — asi na 75%, no a príroda je už aj tak zničená. Na jej obnovu by bolo treba pracovať celé desaťročia.

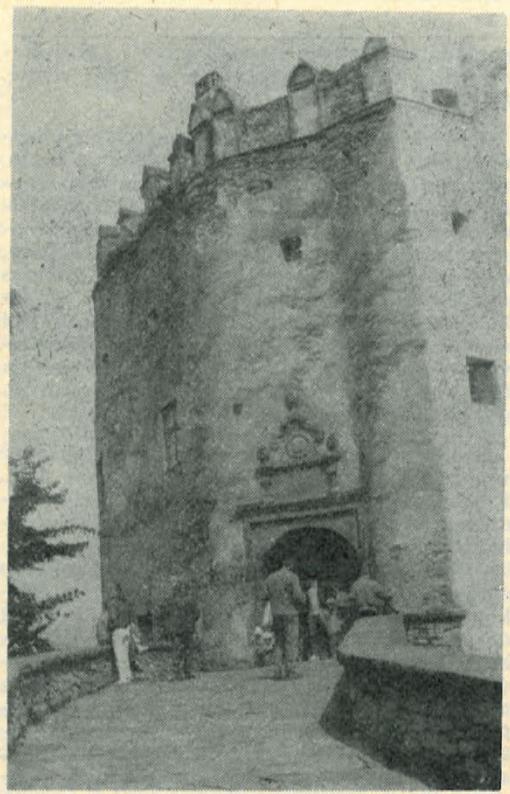
Jediným úspechom ekológov v spore o priehradu bolo to, že už skôr vymohli na vliadu prísľub, že súčasne s priehradou má byť vypracovaný a zrealizovaný komplexný program obhospodárenia a ochrany celého povodia Dunajca. Tento program obsahoval o.i. výstavbu 11 čistiarní vod: do r. 1990 — v Bielom Dunajci, Bukowine Tatzańskiej a Novom Targu, a do roku 1991 — v Maniowach, Kluszkowach, Czorsztyne, Fridmane, Dębne, Mizernej a v Nedeci. Dnes vieme, že tento program nebude splnený, lebo zo spomínaných 11 čistiarní je v podstate hotová len jedna — v Mizernej. Pre čistiarenie vo Fridmane, Dębne, Nedeci, Bielom Dunajci a Bukowine sa zatiaľ len pripravuje technická dokumentácia. V prípade Nového Targu sa ešte dokonca nevie, aká to má byť čistiareň.

O kľadoch hydroelektrárni netreba pochybovať, budujú ich v každom štáte. Nedecký prípad je zložitejší a vyplýva z neho jeden nespornej záver: priehraďy nemožno budovať za každú cenu. Dnes pri Nedeci naďalej zostávajú protichodné názory. Spýtala som sa na to dvoch náhodných chodcov z Nedece-Zámku. Podľa jedného stavbu vraj treba rýchlo dokončiť, lebo už sa preinvestovalo príliš veľa a bola by škoda, aby vydané prostriedky vyšli nazmar. Druhý obyvateľ Nedece-Zámku mal naproti tomu veľké výhody voči samotnej priehrade. Aj, keď dočasneval ekonomicke výhody plynúce pre obyvateľov z výstavby (možnosť dodatočného zárobku), jednako mal veľké obavy pred budúcnosťou, v tom pred možnou zmenu klimatických podmienok, zničením zámku a pod.

Tažko sa dnes jednoznačne vyjadrovať za bud proti. Celá investícia pohltila už niekoľko biliónov zlôtých. Zdá sa mi, že Poľsko nie je až tak bohaté, aby si mohlo dovoliť premárniti tak veľké prostriedky. Na druhej strane ekologicke dôvody sú tak isto veľmi závažné. Vedci bijú na poplach, že je už najvyšší čas začať seriózne chrániť prírodu, vzduch, vodu, ktoré sú stále ubúda, aby sme sa neocitli v situácii, že nebudem mať kde žiť, že naša planéta — Zem bude neobyvateľná. Dbajme o budúce pokolenia, aby sme im mali čo zanechať.

EVA MATISOVÁ

Je nedecký zámok odsúdený k zániku? Snímky: J. Pivovarčík.





Falštinští hasiči, prvý zľava veliteľ J. Czajka.

Návšteva pod Sokoľou skalou

Malebná spišská obec Falštin založená na nemeckom práve v roku 1471 sa rozkladá na južnom svahu Sokolej skaly (po nemeckej Falkenstein), od ktorej pochádza i názov dedinky. dejiny tejto lokality sú úzko spájajú s Nedeckým zámkom. Práve tu sa najdlhšie zachovala forma poddanstva — panština a s ňou spojené želialstvo. bola zrušená až v roku 1931. To tak pre zaujímavosť. Navštívili sme Falštin neskoro na jeseň, keď roľníci mali už doma všetky plodiny. Chceli sme sa pozahovárať, aký bol minulý rok a o iných súčasných problémoch obce. Podľa všeobecnej mienky rok bol z roľníckeho hľadiska priemerný. Najlepšie dopadla žatva, najmä v súvislosti s mimoriadne dobrou úrodou ovsa, ktorý sa tu najviac pestuje. Celkom obstoný bol i zber sena. Horsie to však bolo so zemiakmi. Ako hovorili tamozjí roľníci, zemiakov naráslo

sce veľa, ale boli príliš drobné a často nahňité. Roľníci to dávali do kontextu častých minuloročných dažďov, čo je pre zemiaky veľmi nebezpečné. Na otázku, aký bude tento rok, pochybovačne krútili hlavami, aj keď predpokladajú, že by mal byť oniečo lepší a teplejší ako minulý.

Aj tunajší roľníci sa ako vše sťažujú na poľnohospodársku politiku vlády, najmä na nepriaznivé cenové relácie a nedostatočný odbyt. Este donedávna tu bolo v prevádzke výkupné stredisko jatočných zvierat. Dnes sa dobytok väčšinou odpredáva súkromníkom, ktorí sami stanovia ceny, spravidla príliš nízke. Preto sa v súčasnosti gazdovanie vonkoncom nevypláca. Mladí Falštinčania strácajú záujem o gazdovanie a čoraz častejšie hľadajú druhé zamestnanie, nezriedka i v cudzine. Veď — ako hovorili — z čoho si treba žiť.

Obyvatelia Falština konečne začali výstavbu protipožiarnej mádrže. Treba tu poznámenia, že celá obec je rozložená na mieste, kde nie je žiadnený riečny tok. Kedysi v celej obci bola v podstate len jedna studňa. Nasli tam viac niekoľko nevelkých prameňov, z ktorých dnes obyvatelia čerpajú vodu. Táto stav bol pre obec nebezpečný. Preto na návrh Falštinčanov Gminný úrad v Nižných Lapšoch sa rozhodol pre výstavbu tak veľmi potrebné nádrže. Poskytol potrebný stavebný materiál, kym stavebné práce si Falštinčania urobia svojpomocne. Ako nám povedal mestný richtár Stefan Dudas, predpokladaný čas výstavby asi nedodržia hlavne pre nízke teploty. Nádrž má nasledujúce rozmera: $8,60 \times 6 \times 3,30$, objem 157 m³ vody. Miestna hasičská jednotka pod vedením Jozefa Czajka má asi 15 členov. Onedlho bude sláviť 35. výročie svojho založenia.

Keď ide o zásobovanie obce tovarmi, Falštinčania sa nemajú na čo sťažovať. Ako tvrdí predsedu MS KSSCaS A. Klimčák treba mať len peniaze a všetko možno kúpiť. Problém je len v tom, že poľnohospodárska výroba aspoň zatiaľ veľké príjmy nesťubuje.

Asi pred troma rokmi v obci robili cesty. Zia, nie všetky sa im podarilo asfaltovať, ba ani vytvrdiť. Teraz by veľmi chceli asfaltovať neveľký, asi 250-metrový úsek, nazývaný „medzi chalupami“. Je to najnavštevovanejšia časť obce, kde sa nachádzajú prameňe pitnej vody. A ako hovoria obyvatelia, veľmi ľahko sa k nim dostať. Preto sa obracajú o pomoc na Gminný úrad v Nižných Lapšoch, no nevedno, či uspejú.

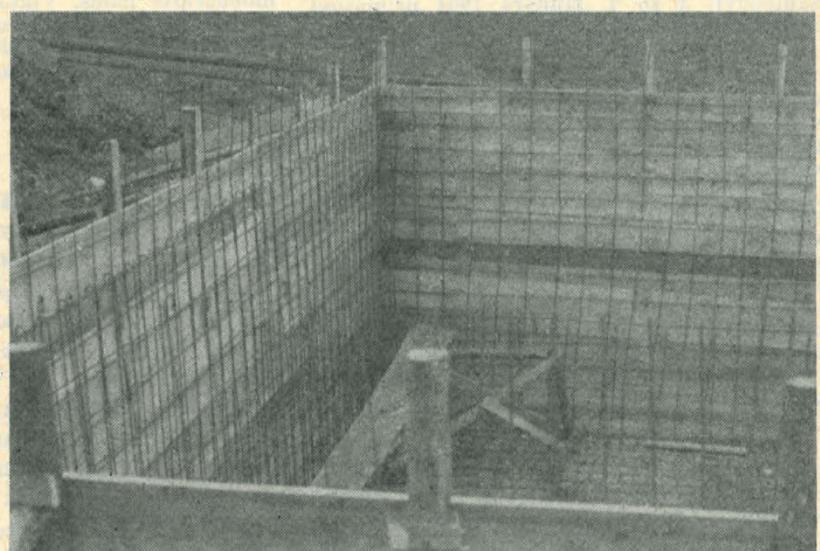
Kedysi pri hlavnej ceste, kúsok za obcou, mali autobusovú zastávku. Nebolo to, ako sa hovorí, celkom po ruke. Avšak na žiadosť viacerých obyvateľov im urobili ďalšiu zastávku — priamo v strede obce. A tak má byť — zdôrazňovali.

Na miestnej základnej škole — hovorí predsedu MS KSSCaS Andrej Klimčák, sa slovenčina nevyučuje. Máme malú školu, učia sa v nej deti len od prvej po štvrtú triedu, žiaci z vyšších tried musia chodiť do školy v susednom Fridmane. Musíme túto vec nejakovo vyriešiť, aj keď školopovinných detí je málo.

Na jar tohto roka — pokračuje predsedu MS vo Falštine — plánujeme spolu s hasičmi maťovať budovu hasičskej remízy, kde je umiestená aj naša klubovňa. Musíme ju zároveň lepšie vybaviť, aby dobre plnila svoje poslanie.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Hasičská remíza a krajanská klubovňa vo Falštine sú v symbióze. Vďaka tejto nádrži Falštinčania budú iste bezpečnejší.



Spišský biskup Ján Vojtaššák a Slováci v Poľsku

Naši starší a najstarší krajania sa iste pámajú na biskupa Vojtaššáka (1877–1964), kde sa mali možnosť s ním stretnúť počas jeho pastoračných cest po Orave a Spiši v rokoch 1939–1945. Iste ich očarila jeho nevšedná skromnosť a bezprostrednosť. Kto vie, či sa ako oravský rodák zo Zákmeneho nezoháral s nimi občas aj v goraliskom nárečí. Aj to je možné, veď ako výborný znalec svetových jazykov poznal aj goralčinu. Znalost goralčiny bola na príčine, že ho niektorí po skí vedeči považovali za Poliaka. Prof. Jagellovskej univerzity – Mileski písal v tridsaťtych rokoch, že „sam ksiądz biskup Vojtaššák mówi chętnie po góralsku z alumnami seminarium w Kapitule Spišskej, tak samo starszy dyrektor seminarium ks. Ferencik z Niedzicy“. Profesorovi neprišlo na um, ako veľmi sa mohol pomýliť. O slovenskosti biskupa Vojtaššáka – ktorého aj historička Ewa Orłof považuje za „polskiego pochodzenia“ – pochybovali snáď len niekoľko kí po skí vedeči. Žiaľ, táto metóda, ktorá vôbec neberie do úvahy národné cítenie, pretrváva ešte medzi členmi dvoch regionálnych organizácií na juhu Poľska.

Csud Slovákov v Poľsku neboli spišskému biskupovi ľahostajní. Mons. Viktor Trsteník napísal o tom takto: „Co cítilo srdce mladého oravského vlastenca v rokoch po prvej svetovej vojne, keď jemu intimne známe, blzke a z kaplánovania k srdcu prirástené oravské farnosti a zamagurské, spišské dedinky protislovenská a českým šovinizmom vedená politika dr. Eduarda Beneša zaťažovala za tešínske a ostravské uhlie, to neprebolelo toto oravské srdce ani rok pred smrťou, keď ako internovaný biskup väzel v českých Senohraboch.“ Ako dôkaz uverejňujeme dva listy biskupa Vojtaššáka: z 29. decembra 1945 – primasovi Poľska A. Hlondovi a krakovskému kardinálovi A. Sapichovi; a zo 7. januára 1964 primasovi S. Wyszyńskiemu.

Treba si uvedomiť, že listy vznikli v čase, keď spišský biskup bol v nemilosti nového, povojnového režimu. V pôvodnom, latinskom znení prvého listu sa načala veta, vynechaná v texte slovenského prekladu: „e captivitate et incarceratione per septem menses durante, reduci ad Cathedram“, čo znamená: vrátiťsiem sa do svojho sídla zo sedemmesačného zajatia a uväznenia“. Druhý list napísal v domove dôchodcov v Senohraboch pri Prahe, keďže na Slovensku mu nedopriali ži, po 14-ročnom väznení. O to viac si treba väžiť to, že v tých faľkých časoch nezabudol na Slovákov z druhej strany Tatier a Babiej hory.

Kópia prvého listu sa nachádza v archíve po skóho prímasa. Bol som zvedavý, ako reagoval arcibiskup August Hlond. Profesor Stanisław Kosiński mi 30. januára 1989 v tejto veci napísal: „Niestety, właściwie od-



Preklad z latinskej pôvodiny

Od biskupského úradu spišského.

L.J.Chr.

Spišská Kapitula,
29.XII.1945.
p. Spišské Podhradie.

Eminencia, knieža kardinál!

Mám čest Vašej Eminencii úctive zaslat v odpise, prípis adresovaný Jeho Eminencii Augustovi kardinálovi Hlondovi, primasovi-arcibiskupovi poznańskemu s tou úctivou prosbou, aby si aj Vaša Eminencia láskave osvojila obsah prípisu a v smysle mojej prosby v ňom obsiahnutej aj so svojou stranou svojím mocným vplyvom u vlády v záujme obsadeného územia intervenovala.

Odpis prípisu:

„Od biskupského úradu spišského.

Spišská Kapitula,
29.XII.1945.

Jeho Eminencii Najdôstojuňiemu Pánu Augustovi kardinálovi Hlondovi, arcibiskupovi-primasovi polskému v Poznani

Eminencia, knieža kardinál!

V najhlbšej úcte podpisanému biskupovi spišskému, vrátiťsiemu sa do svojho sídla, bol doručený prípis Vašej Eminencie z 24. októbra tohto roku, ktorým „vzhľadom na okolnosti a potreby najnovšieho času“, dekrétom zo dňa 21. b.m. farnosti dekanátov oravského a spišského, ktoré v mesiaci septembri roku 1939 boli podriadené dočasnej jurisdikcii biskupa spišského, od dňa 1. novembra 1945 majú byť podriadené riadnej jurisdikcii krakovského arcibiskupa a vynáte zpod správy biskupa spišského.

Co keď s úctivou ponízenosťou beriem na vedomie a „vzhľadom na okolnosti a potreby terajšej doby“ kvôli terajšiemu politickému stavu veci v tejto veci s cirkevného hľadiska rozhodnutia Vašej Eminencie za správne, jedine možné a potrebné uznávam a prijíjam. Čo však v texte rozhodnutia Vášho o dočasnej jurisdikcii biskupa spišského a riadnej jurisdikcii arcibiskupa krakovského sa nachádza, dáva mi podnet – s dovolením – niektoré spomenutiahodné veci podotknúť takto:

List z 29. decembra 1945 bol publikovaný v slovenskom znení v knihe Andreja Bielovodského (Alojza Miškoviča, nášho jurgovského rodáka) pod titulom Severné hranice Slovenska (Bratislava 1946), odkiaľ sme ho aj prevzali (s. 141–144). V anglickom preklade Irene Matuschakovej vyšiel v Kanade v roku 1984. Pôvodný text listu prepísal pravdepodobne tajomník primasa Hlonda s niekoľkimi nepresnosťami a chybami. Mám dojem, že mu latinčina robila problém. Asi preto obsah listu referoval v niekoľkých riadkoch radšej po taliansky. Prvú stranu kópie listu z primasovského archívdu prikľaďame v podobe fotografie.

List zo 7. januára 1964 sme prevzali z monografie mons. Viktora Trsteníkho: Sila víery, sila pravdy (Život a dielo najdôstojunejšieho otca biskupa Jána Vojtaššáka, mučenka cirkevi a národa, Bratislava 1990, s. 369–371).

AB ORDINARIO EPISCOPALI SCEPUSIENSIS.

Spišská Kapitula, 29.XII.1945. Em. ac Rev. me Domine AUGUSTO Card. HLOND, Archiepope Primati Poloniae, – Posnaniae, – EMINENTISSIME PRINCEPS CARDINALIS! In ima reverentia subscripte Eppi Ordinarie Seepusiensi, e captivitate et incarceratione per septem menses durante, reduci ad Cathedram, admanuatum est mihi rescriptum Eminentiae Vestrae Reverendissimae a 24.Octobris anni currentis datum, que "aetatis novissimas aetatis adiunctis necessitatibusque, decrete de die 21.mensis currentis" parocias decanatus Oraviensis et Seepusiensis, quae mense Septembri a.D.1939 temporariae iurisdictioni Ordinarii Seepusiensis subditas fuerant, a die prima mensis Novembris anni 1945 ordinariae iurisdictioni Archiepiscopi Cracoviensis constitutas habenda e sunt atque ab administratiione Eppi Seepusiensis

Prvá strana kópie listu z 29.12.1945 (z primasovského archívdu v Hnezdene).

JOSEF ŠKVORECKÝ

Padající světlo

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

„Tedy přiznáváte, že jste to byl vy, koho viděl na chodbě pan Farina?“ ptal se poručík o chvíli později černého mladíka s poněkud mldou tváří. Mladý Greffi měl na sobě květovaný župan a nervózně mžoural očima.

„Ale ano. Byl jsem to já. Nemohl jsem spát.“

„Tak jste se procházel na chodbě?“

„Ne. Vracel jsem se —“

„Z pokoje svého otce?“ navrhl poručík.

„Ne. Z — Byl jsem v kuřárně. Kouřil jsem, abych se uklidnil.“

„Proč uklidnil?“

„Totiž ne uklidnil. Abych — prostě chtělo se mi kouřit.“

„Vy ve své ložnici nekouříte?“

„Ne. Vlastně — někdy ano — ale někdy ne —“

„Někdy ano, někdy ne,“ pravil poručík pohrdavě. „A že se vám zrovna dnes, a ve tři ráno, chtělo až dolů do kuřárny?“

„Nevím. Prostě chtělo se mi. Byla taková chladná — vlastně horká noc —“ mladík utonul v rozpacích.

„Noc byla chladná,“ řekl poručík anglicky, a pak si dal přeložit větu: „A vy mi řekněte, kde jste vzal klíč od kuřárny?“

„Klíč? Proč klíč?“

Poručík mléky přistoupil ke dveřím, otevřel je a vyhlédl ven. Spatřil majordoma, obklopeného dychtivě naslouchajícím kruhem nebožkových hostů, odéných v pestrobarvené noční úbory. Jakmile poručík otevřel dveře, provinile odskočili.

Poručík pozval majordoma znova do ložnice a tam se ho zeptal: „Otevříral jste v noci panu Greffimu kuřárnu?“

„Nikoliv, pane.“

„Co tomu říkáte?“ obrátil se poručík na Greffio.

„Já — já říkám jen tolik, že kuřárna byla otevřená.“

„Ano?“ protáhl poručík to slovo. „Ale já vám nevěřím. Kde jste byl?“ zeptal se a pokynul majordomovi, aby se vzdálil.

Mladý Greffi pravil nešťastně: „Na chodbě. Procházel jsem se na chodbě — a — kouřil jsem —“

Býlo zřejmé, že je si sám vědom nepřesvědčnosti svého tvrzení. Poručík se zamračil.

„Máte dluhy?“ vyjel na mladíka ostře.

Greffim to škublo strnule pohlédl na kriminalistu a kývl.

„Majetek vašeho otce připadá podle závěti vám?“

„Jen napůl. Půlku dostane jeho žena.“ Vztáhl prosebně ruce k poručíkovi: „Já ho nezabil! Dělá to dost, ale já ho nezabil! Uvažoval jsem, že je to příliš velké riziko — byl bych první v podezření — totiž —“ opravil se rychle, „vůbec jsem o něčem takovém neuvažoval! Já nejsem vrah!“

Poručík Borůvka se na něho zachmuřeně zahleděl.

„Skutečně?“ otázal se pomalu. „Tak kde jste tedy byl dnes v noci?“

Než mohl mladý Greffi odpovědět, zaklepal někdo na dveře.

* * *

„Signore tenente,“ zašeptala tlustá slečna di Campiano. „Musím vám něco říct. Něco

dilektitěho a —“ obrátila zamílované oči na Greffio, „— a úplně privátního!“

Na pokyn poručíkovy kulaté hlavy Greffi velmi ochotně zmizel.

„Signore!“ Slečna si přitiskla sepjaté ruce mezi velkolepá šňadra. Jako všechno na slečně i ruce se vymykaly obvyklým ženským rozměrům.

„Signore!“ pravila slečně úpěnlivě. „Vy podezíráte mého snoubence z patricidy —“

„Z čeho?“ zeptala se Zuzanka.

„Vím to!“ rozpráhla ruce slečna v naléhavém gestu.

„Co víte?“ zeptal se poručík.

„Ze si myslíte, že Marcello zavraždil svého otce. Majordomus to říkal. Ale on ho nezavraždil! Mohu to dokázat!“

„Tak?“

„Byl u mne! Celou noc. Až do té chvíle, kdy vás vzbudilo volání signora Fariny!“ Slečna stydlivě sklopila oči. „Jenom vás zádám o diskrétnost. Je to pro mne trapné — ale nemyslete si nic špatného — jsme zasnobeni již pět let —“ zapříma se a zmlkla. Dlouho na ni poručík hleděl, zadumaně, smutně. Přemýšlel o zvucích, které rušily noční ticho, o hlasitém oddechování tělnaté slečny. O tom, co u ní dělal mladý Greffi, když ty zvuky bránily poručíkovi ve spánku od půl jedné, kdy ulehla, až do tří, kdy nedobrovolně vstala.

A pak o tom, co tedy mladý Greffi dělal doopravdy? Za oknem ložnice začalo svítat. Poručík něco napadlo. Ujistil slečnu, aby byla bez obav, a zdvořile ji vystríl ze dveří. Ze stolku pana Greffioho vzal list dopisního papíru a tužku a — pořád přemýšlel o tom co ho napadlo — rychle načrtl plánek druhého poschodi starobylého paláce.

Zadumaně seděl nad plánkem a prstem po něm jezdil sem tam. Zuzance, která chtěla vědět, proč to dělá, odsekla, že je na to ještě moc mladá. Náhle křepce vstal a vyšel na chodbu.

Poděšení hosté, švitorčí na chodbě, okamžitě zmklí a na poručíka se upřelo šest páru očí. Z jednoho z nich vyčetl poručík špatné svědomí.

Zmobilizoval svou angličtinu a s vypětím ducha pravil ke statné dámě v čínském županu: „Signora, pojďte prosím se mnou do své ložnice.“

„Ano,“ pravila paní Farinová, „Louigi už na policii telefonoval.“

A tak musela znova zasáhnout Zuzanka, třebaže na to byla ještě moc mladá.

* * *

V ložnici dámě v čínském županu si to však poručík zase rozmýsel, poručíl Zuzance, aby tu počkala, a statnou krasavici zatáhl posuvnými dveřmi do vedlejšího pokoje, kde sladce dřímal rozjivený hošek a k prsům tiskl škaredou loutku. Zpod hoškova lože vylezl rozespalý bostonský teriér Einstein a překvapeně pohlédl na poručíka.

Poručík opět zmobilizoval svou angličtinu a pravil velmi pomalu: „The murderer — Marcello Greffi.“

Krásná paní zbledla.

„Proč mi to říkáte?“

Poručík svraštěl čelo a s velkým úsilím ze sebe vypravil dalších pár slov: „Vy to nevíte?“

Paní sklopila hlavu: „Yes,“ pravila, „vím to. Byl u mně.“

Cesare v postýlce sebou zavrtěl a ohyzdná loutka tiše spadla na tlustý koberec. Poručík ji zdvihl. Byla vlnká, asi od toho, jak s ní hošek spadl do fontány. Na poručíka opálové zasařilo jediné, kravé skleněné oko.

* * *

„Ano, byl jsem u ní,“ mumlal Marcello. „Zachováte to v tajnosti, prosím?“

„Kdy jste odešel?“ zeptal se poručík místo odpovědi.

„Někdo zaklepal na dveře — ona — prosí měla strach, že je to její muž —“

„Děkuji, můžete jít,“ pravil poručík. Čekal na tuhle větu a teď už věděl, že statná paní na rozdíl od slečny di Campiano mluvila pravdu.

Ale kdo tedy zavraždil skotačivého starce, když Marcello byl v paláci jediný muž, který k tomu měl potřebnou fyzickou sílu? Ledaže by to stihl v té nepatrné a rozčilené chvíli mezi tím, co ho v ohbí chodby zahledl pan Farina, a okamžíkem, kdy se pan Farina vrácel z toalety a podruhé zaklepal na Greffioho dveře.

Jenže to se poručíkovi nezdálo.

* * *

Poručík všem, aby se rozešli do svých pokojů, a sám s dcerou se také uchýlil do výkřízaného apartmá. Den za oknem pokročil. Po kanálu ujížděly první čluny s mlékem, chlebem a ovocem.

Poručík měl pocit, že na něco zapomněl. Neveděl, na co. Nepatrna, studená stopa něčeho spátného ho nepřijemně tlačila v hlubinách myslí, a on si začal polohlasem odříkávat nesmyslná slova. Ne tak docela nesmyslná. Na psychologickém školení se jim jednou zmínili o zvrhlém vědcu Freudovi a proti němu postavili zířný příklad slinajících psíků jakéhosi akademika. Poručík se tehdy zachoval přesně podle dialektických zákonů o protikladech a vyhledal ve služební knihovně Úvod do psychoanalýzy. Mimo jiné si tam přečetl o asociační metodě vybavování věcí, na něž si nemůžeme vzpenout.

Proto se nyní zachmuřeně zadival na svou deceru, která, zmožena dojmy, usnula na rozestlané posteli, a mumlal: „Zuzanka — Zuzanka — holčička — panenka — hošíček — hošítek — panenka — ach!“

S tímto teatrálním výkřikem se vymrštil z lenošky.

Zuzanka se probudila. Zamnula si oči a broukou: „Co je, tati?“

„Nic! Počkej tu na mě!“

À zběsile vyběhl z ložnice.

* * *

Vrazil do dětského pokoje a vrhl se k hoškovi postýlce. Madame, která spočívala vedle, malebně zhroucená v renezančním křesílku, sebou zděšeně trhla a zaúpěla: „To vám ještě nestáří? Chcete ještě něco?“

„Yes. Police comes,“ pravil náměšicně poručík, popadl čerstvou loutku a okolí pro něho přestalo existovat. Usilovně vzpomínal. Ne. U větře si loutky blíže nevšiml — ale té původní, tě, co se ponorila do kanálu, právě tak jako téhleté, chybělo jedno oko!

Otočil se — loutka mu vypadla z prstu — a jako šílenec se vyřítil z místnosti. Venku přeběhl chodbu a zmizel ve dveřích ložnice zavražděného. Tam se shýbl, zdvihl ze země mokrý ručník a běžel do koupelny. Byla z růžových kašliček a na chromovaném věšáku visely ještě dva jiné, růžové a bílé pruhované ručníky. Jenomže ručník, který držel v ruce, měl na sobě bledě zelené puntky.

A opět se poručík náměšicně otočil a vyzáril ze dveří jako šílený.

„Zuzanko!“ zvolal nedočkavě na prahu svého pokoje. „Zuzanko, převlkni se do —“

Do čeho se měla poručíkova dcera převlkout, to už mladý Greffi, dychtivě naslouchající za rohem, neslyšel, protože krimi-

Dívka v červených bikinkách zesmutněla
téměř stejně jako poručík Borůvka.



Koláž: D.Z.

nalista za sebou zabouchl dveře. Ostatně, kdyby i slyšel, nerozumíl by tomu. S dcerou mluvil poručík Borůvka česky.

* * *

Když asi půl hodiny později konečně dorazila rozespálá policie, spatřil obtloustlý kapitán na okraji fontány v hale sedět muže s kulatou tváří a rozčepřeným kohoutkem na temeni hlavy a mladičkou dívku v bílém koupacím pláště. Muž hleděl zamýšleně na malého bostonského teriéru před sebou, jenž mu byl nápadně podobný.

Starého pana Alfieriho zpráva zdrtila, ale ještě více, zdílo se, zasáhla bývalého kolegu skotačivého nebožtíka. Pan de Cervi pozvedl dlouhé ruce ku nebi a kostnatými prsty si začal rvát pozůstatky kdysi bujněho vlasu. „Můj Bože! Svatý Josefe! Všichni svatí! To není možné!“

Poručík ho však chladně ponechal pěti jeho manželky, jež zachovala mnohem důstojnější klid i potom, když všechni nastupovali do gondoly a když poručíkovi uklouzla noha. Málem tím mohl tragicky skončit jeho italský výlet, neboť starý kriminalista umí plavat pouze v rámci odznaku zdatnosti. Pan de Cervi, jehož se v poslední chvíli zachytily, a jenž se následkem toho zřítil do kanálu msto něho, neuměl, jak se ukázalo, plavat vůbec. Pleťatá hlava okamžitě zmizela pod hladinou a jenom sloup bublinek nasvědoval, že ani pod vodou nepřestává zbožný pín volat nebesa. Naštěstí neztratil duchapřítomnost majordomus a podebral klesajícího veslem. A tak se odjezd gondoly zdržel, dokud se zdrcený signor de Cervi neprevlékl do suchého.

* * *

Ve velké hale se kolem obdélníkové fontány shromáždila celá společnost, jež tu hodovala večeř předtím. Chyběl jen starý pán, který ještě včera poskakoval za milenem. Zato přibyl obtloustlý kapitán a jeho suita. Nevypadal radostně. Zevrubným šetřením nezjistil nic potěšujícího a vrhal teď mrzuté pohledy na poručíka Borůvku, na madame Farinovou a na Marcela Greffioho.

„Nikoli,“ pravil ponuře poručík, jako by mu četl myšlenky. „Signor Marcello svého otce nezavrátil. To už víte.“

A jelikož kapitán přenesl pohled na čtvrtého, na pana Farinu, dodal poručík rychle:

„A protože já pachatele už znám, nebude signor Marcello ani potřebovat alibi. Proto je, prosím, ve spisech neuvádějte. Jsme přece gentlemani.“

Slustý pan Farina to naštěstí nepochopil. Byl příliš napjat. Zato statná paní vděčně pohlédla na poručíka — jenomže se setkala s jeho kírovýma, ponurýma očima.

„Všechny dveře byly zamčeny zevnitř na klíč nebo na závoru, okna v přízemí mají mířítky, ve vyšších poschodích je vyloučeno přejít ze sousedství. Tedy opět typická záhadu zamčeného pokoje,“ řekl poručík. „Ale všechna možná řešení této záhadu byla již vyčerpána, a naše řešení bude tedy nutně jednou z nich. Vrahem,“ pokračoval, „musel být muž. Silný, tělesně zdatný muž. V páliči přicházel v úvalu jen jeden. Ale ten to, jak víte, neudělal.“ Společnost nedýchala. Bostonský teriéru otevřel tlamu a vystrčil růžový jazyk.

„Musel to být tedy někdo, kdo se sem dostal odněkud zvenčí,“ pokračoval poručík. „Jestli dovolíte, přeruším teď na chvíli výklad a pošlu svou dceru pro něco ven.“

Pokynul Zuzanka — dosud v bílém koupacím pláště — se zvedla a půvabně odesla hladinu vchodem. Kapitán se za ní udiveně podíval.

„Pro co?“ začal, poručík jej však pohybem ruky utíkal. V hale zavlídlo hrobové ticho, a „padající světlo“, zbledě a studeně, dopadalno na hladinu fontány. Vodotrysk někdo zastavil. Jediná vlnka netekla hladinu, hladkou jako sklo a pokrytu mastnými duhovými kotouči.

Poručík se zvolna, okázale otočil k fontáně. Tím jako by dal pokyn všem. Pálku ruh tváři se pohnul a mastná hladina, lesknoucí se dost hlboko pod úrovní podlahy, se ocitla v průsečíku mnoha pohledů. Cosi se pod ní pohnulo. Cosi bílého, dlouhého, přerušeného dvěma úzkými červenými pruhůmi a zakončeného červenou skvrnou. A pak se hladina roztečla a z ní se na okraj fontány vyhouplala žhlá, ale ne hubená dívka v nepatrných červených bikini a v červené koupaci čepici a sundala si z obličeje potípanské brýle.

Třebaže pozornost obtloustlého kapitána neupoutal dívčin obličej na prvním místě, poznal v ní přesto dceru českého kriminalisty.

A mezi shromážděnými kdosi zaúpěl.

Byl to Alfredo Alfieri, a po vzoru pana de Cerviho si zatal rvát vlasy.

„Ano,“ vykládal o několik dní později poručík dcéri poněkud podroušeným hlasem, když červenou felicí nebezpečně sněroval opuštěnou dolomitskou silnici, tentokrát opačným směrem. „Ano. Přivedla mě k tomu ta loutka. Cesare ji upustil do kanálu před palicem a nikdo mu ji nevylovil. A přece jí měl v noci u sebe — a byla mokrá! A Cesare spadl před věži do fontány. To jsem za al tušit, že mezi fontánou a kanálem je spojení. Tys to pak vyzkoušela.“

„Ano,“ škyla Zuzanka. Poručík, chráněn liberalismem italských zákonů, koupil na cestu láhev chianti a Zuzanka si vydatně dopávala tohoto nápoje, o němž se poručík mylně domníval, že jej piše poprvé. Tim měl tušit, že na rozdíl od vlasti piše zde Zuzanka na žalost. „Moh — moh by tamtydy proplout slon,“ řekla, škyla a dodala. „Kdyby ovšem uměl plavat.“

„Pak už se to sklidalo samo od sebe. Mokrý ručník v ložnici starého pána se nedodil k ručníkům v jeho koupelně, ale zato měli takové v koupelně u Alfieriho... Někdo z lidí v Alfieriho domě ho tedy měl s sebou — patrně v nějakém igelitovém sitku — aby se jím pečlivě osušil, až vyleze z fontány. Nechtěl po sobě zanechat mokré stopy. A pak ho při zápase se starým pípnem upustil na zem, a protože právě zaklepal pan Farina, ztratil nervy, zapomněl na to a utekl. Pan de Cervi to být nemohl, ten neumí plavat. Proto jsem jej shodil do vody, abych se o tom přesvědčil.“

Odmlčel se, neboť se mu nějak nedářilo udržovat výz v pravé polovině vozovky, rozdělené dvěma tlustými bílými čarami.

„U mladého Alfieriho jsem pak skutečně našel ten igelitový pytlík. Měl ho uvázaný na šňůrce kolem pasu, ale při zápase mu ho starý pán roztříl prstenem a ručník vypadl. Zajímavé je, že teprve potom mi došla jedna poznámka paní Greffiové, kterou jsem zaslechl za čpanělskou stěnu.“

„Která?“ škyla Zuzanka.

„Vyštala tam někomu, že koketoval s tou českou dívkou — to myslíte tebe,“ dodal poručík, něhle přesně. „A to měla pravdu! Tak, jak ses, Zuzanko, chovala na té pláži, to bylo naposled, a ty plavky až už na tobě také neviděl.“

„Ty byly jen do Itálie,“ pravila smutně Zuzanka. „A já jsem za to nemohla, že mě občivovali.“

Poručík chtěl jedovatě pojmenovat, že ji to občivovali moc neobčivovalo, ale spokojil se. „Myslím jsem, že paní Greffiová hubovala svého muže, a v duchu jsem jí to schvaloval. Ale pak —“ poručík se odmlčel a zasmušil se, „pak jsem pochopil, že mluvila s Alfredem Alfierim. Byl to její milenec,“ řekl truchlivě, „a protože rozvod v Itálii není možný, rozhodl se — k vratidlu.“

Chvíli ujížděli mlíky, felicie zdatně zdolávala prudké stoupání.

„Kdo by to do něho řekl,“ zameditoval poručík. „Ze začátku mi byl docela sympatický — ovšem až na to, jak se choval k tobě — a pak se z něho vyklube docela obyčejný hnusný vrah.“

„Teba nebyl tak zlej,“ zašeptala Zuzanka. „A musel ji asi strašně milovat, když kvůli ní —“ hlas se jí zlomil. Zuzankiny zelené oči plovaly v slzách.

„Myslím — myslíš, tati,“ zavzlykala, „že ho za to pověsej?“

Poručík se zamračil, ponuře se upjal k edivé vozovce a rozhodl se být přísný. Ale potom jeho mkké srdce opět, jako už tolikrát, prohrálo ten velký a marný pedagogický boj.

„Ne,“ zabručel. „To bohužel určitě ne. V Itálii se za vratidlu spíchanou z milostné vlny nevězí.“

Svraťtil brvou a upřeně se zadíval na ubíhající silnici, aby neviděl, jak k němu Zuzankiny zelené oči vzhledy s vlnou načeště.



Privítanie kňaza S. Capiaka v Kacvine. Zľava: E. Molitorisová a Ž. Magerová.

Spája nás jedna viera

Prvá adventná nedeľa 8. decembra minulého roku sa natrvalo zapíše ako jeden z najvznamnejších dní v dejinách nášho krajanského hnutia. Po vyše štyridsiatich rokoch boli prinavrátene slovenské bohoslužby v troch spišských obciach: Vyšných Lapšoch, Kacvine a Nedeci.

Ako k tomu došlo? Ešte v predchádzajúcim čísle Života sme písali o úsilí krajanov za zavedenie slovenských omší, o stretnutí (18. novembra m.r.) predstaviteľov slovenských fariek zo spomínaných spišských obcí v Metropolitnej kúrii v Krakove a o jej odmietavom postoji v tejto veci. Zdalo sa, že celá záležosť bude odložená do neurčitého. Aké však bolo ich prekvapenie, keď sa o dva týždne neskôr dozvedeli, že J. Emin. kardinál Franciszek Macharski povolil slovenskú liturgiu v spomínaných farnostiach.

Vo všetkých troch obciach slovenské bohoslužby odbavoval kňaz Stanislav Capiak, pôvodom z Chyžného na Orave, ktorý, žiaľ, musí dochádzať k farníkom na Spiši až z Nového Targu, kam bol pridelený ako kaplán už pred niekolkými mesiacmi. Aby to

časove stihol, Kúria rozhodla, že prvá z týchto slovenských omší — vo Vyšných Lapšoch — sa musí konať skoro ráno — o 7.15 hod. Napriek tomu, ako aj veľmi mrazivému počasiu (-25°C) sa v miestnom farskom kostole sv. Petra a Pavla zhromaždiло veľa slovenských veriacich. A keď sa mladý kňaz zjavil pri oltári a peknou, zviednou slovenčinou začal v mene Otca i Syna i Ducha svätého, na mnohých tvárich sa zračilo hlboké dojatie, ba i akási úľava, že konečne k tomu došlo.

Rovnako vzrušujúce chvíle zažili krajaní veriaci v ďalšej obci — Kacvine. Tu sa sv. omša začala vo výhodnejšom čase — o 9.15 hod. a tak sa v miestnom kostole Všetkých svätých zjavila asi stovka krajanov. Keď sa kňaz S. Capiak ukázal pri oltári, v mene veriacich ho pekne po slovensky privítali a odovzdali mu kyticu kvetov Zofia Magerová a Eva Molitorisová. Konečne začala tak dlho očakávaná sv. omša v maďarskom jazyku. Až sa nechcelo veriť, že aj bez pomoci organistu, ktorý v Kacvine už dlhší čas chýba, veriaci dobre ovládali príslušné modlitby

liturgie a pekne po slovensky odpovedali. Ich spev znel túto nedeľu veľmi vrúcene.

Z Kacviny sme sa premiestnili do susednej Nedece, kde sa na poludnie v miestnom kostole sv. Bartolomeja odbavovala už tretia slovenská omša. Aj tu v mene veriacich, kňaza Stanislava Capiaka srdečne uvítali žiaci miestnej základnej školy. Po evanjeliu, podobne, ako vo Vyšných Lapšoch a Kacvine prednesol Stanislav Capiak kázeň, ktorú si krajania vypočuli s veľkým záujmom. Nadviazal v nej na slávnosť nepoškriveného potatia Panny Márie a v súvislosti s rozhodnutím kardinála F. Macharského o odbavovaní slovenských omší na Spiši vyzýval k tolerancii a jednote veriacich.

Text a foto J. PIVOVARČÍK

Z HOMÍLIE KŇAZA STANISLAVA CAPIAKA

... My všetci, bratia a sestry, sme pre našu pokazenú povahu ľudia hriešni. Mária je nepoškrivená, my sme „poškriveni“. Vidíme to na našej náklonnosti păchať zlo. Ľahko začíname nenávidieť, hľadať konflikty medzi naini, ľahko sa nás zmocňuje nedôvera, predpojatosť a netolerancia voči iným.

Dakujme Bohu za to všetko, čo dal Matke Pána Ježiša — dar čistoty a svätości. Tak veľmi chceme jej byť aspoň trochu podobní. Keď sa nám však táto túžba má splniť, musíme v našom živote nevyhnúťe bojovať s týmito zlými tendenciami, so všetkým, čo v našom srdci podnecuje k hriechu. Preto najprv sa treba dobre zahľadieť do svojho srdca a všimnúť si to, čo hrozí výbuchom, čo je veľmi nebezpečné pre našu dušu. Je to prvý a základný krok: spozať samého seba a svoje slabosti. Až potom môžeme urobiť ďalší krok k Bohu: pracovať nad svojim charakterom a zmeniť ho na lepší. To chce Boh! Po tom istom túžia aj naši bližní, aby sme boli k sebe čoraz lepší a morálne dokonalejší.

Kardinál Franciszek Macharski ako arcipastier našej diecézy prejavuje starostlivosť o každú dokonca neveľkú skupinu veriacich v Krista a preto mi zveril vo vašej a dvoch ďalších farnostiach dôležitú službu: odbavovať každú nedeľu a povinné sviatky sv. omíu v slovenskom jazyku. Je to zároveň pokus o realizáciu učenia Svätého otca, ktorý pred niekoľkými rokmi pri priležitosti Svetového dňa mieru vydal závažný dokument

— Posolstvo hovoriace o právach a povinnostiach menšín. Podľa slov sv. Otca všetci ľudia, bez ohľadu na to, v akom štáte žijú a do akej farnosti patria, nezávisle od ich kultúry a jazyka, aký používajú v každodenom styku budú v sporadických situáciach sú bratmi a sestrami, de mi jedného Boha. Nemožno súhlasiť s tým, aby medzi nimi

Kacvinskí krajania pred kostolom.





Nedečana na prvej slovenskej omši.

boli spory, nedorozumenia buť vzájomná diskriminácia.

Dovoľte mi na našom dnešnom stretnutí zacitovať úryvok z homilie biskupa Jána Szkodoňa, prednesenej v Jablonke na Orave 18. augusta t.r. počas prvej slovenskej omše v tejto oravskej obci. Hovoril tam okrem iného V poslednom čase Pastieri cirkvi sa usilujú o to, aby liturgia bola odbovávaná v takom jazyku, v akom sa dané spoločenstvo chce modliť. Je to jazyk používaný v každodennom styku, buť jazyk národnosti, ku ktorej sa niekto hlási, alebo aj jazyk, ktorý je akýmkoľvek spôsobom nejakej skupine blízkym a považovaný za najvhodnejší jazyk na vyjadrovanie svojej vieri v spoločenskom rozsahu. Napríklad Litovci v Lomžynskej diecéze hovoria spravidla po poľsky, zato v kostole sa modlia po litovskej. Naproti tomu v Spojených štatoch mnoho potomkov Poliakov neovláda poľský jazyk, ale modlili sa chéu poľsky. Teda to, v akom jazyku sa niekto chce modliť, je jeho vnútornou záležitosťou a treba to rešpektovať..."

Bratia a sestry, žite svorne a v pokoji, uctievajte Krista rôznym spôsobom, v rôznych jazykoch. Rešpektujte navzájom práva svojich blíznych, ktorí sú z určitých dôvodov zviazaní s takým buť iným jazykom, aj keby neovládali jeho literárnu formu. Je žiaduce, aby sme boli voči sebe veľmi ohľa-

duplní a tolerantní! Nestačí tolerovať len morálne zlo a hriech v rôznych podobách: klamstvo, alkoholizmus, a vraždenie nenarodzených detí!

Casto však býva opačne" — hovoril vo svojej homilii biskup Jan Szkodoň — „tolerujeme hriech a nevieme byť tolerantní vo veci národnosti a jazyka." Buťme voči sebe žižliví a nie predpojati. Ak sa niekto jednu nedeľu modlí po poľsky to neznamená, že nasledujúcu sa nemôže modliť po slovensky a opačne.

Buťte voči sebe zhovievaví a buťte pyšní a hrđí na to, že ako jednotná farnosť dokážete chváliť pána Boha v dvoch jazykoch s'ce odličných, ale blízkych! To nemôže byť príčinou komplexov, vzájomnej predpojatosti a závisti. Je to veľký poklad a dôvod k hrđosti.

Nech Nepoškvrnená Mária, ktorá nás tu zhromažduje, pozrie sa na nás s láskou, prijme naše a'pirácie a túžby a odkáže naše modlitby svojmu Synovi. Modlime sa o to, v jednote s pápežom Jánom Pavlom II. novodobým Petrom, ktorý sa pred niekoľkými mesiacmi počas stretnutia s mládežou celého sveta, teda aj slovenskou na Jasnej Hore takto modlil k Márii: „Matka, prijmi naňu mnohojazyčnú skupinu, tak ako si vtedy, v deň Päťdesiatnice prijala pútnikov rôznych národov a jazykov. Prijmi tak aj nás. Prijmi a buť s nami..."

Vyšnolapšania cestou z kostola.



Pol'sko-česko-slovenský dialóg

Poliaci majú celý rad inštitúcií, ktoré sa priamo alebo nepriamo zaoberejú krajanmi v zahraničí. Najnovšie sa medzi ne začlenila aj Sliezská univerzita. Najprv zorganizovala 1. ročník letnej školy poľského jazyka a nedávno medzinárodnú konferenciu o výuke poľského jazyka pre Poliakov i cudzincov zo zahraničia.

Katovická univerzita chce v rámci regionálnej spolupráce napomieňať kultúrnemu rozvoju po skej menšiny na Tešínsku v Česko-Slovensku. Preto jedným z cieľov konferencie bolo predstaviť situáciu tejto menšiny a nájsť nové možnosti pomoci — napríklad vo forme väčšieho počtu štipendii na budúcej letnej škole, organizovaním cyklov národopisných výletov a bývaním v poľských rodinách, ktoré chce organizovať vojvodský školský inšpektorát v Katoviciach. Problematika poľskej menšiny v ČR bude stálym bodom programu na letných kurzoch poľského jazyka. Školy s poľským vyučovacím jazykom dostali i budú dostávať poľské učebnice a učitelia, ktorí sú organizovaní v Spoločnosti poľských učiteľov (je ich presne 397) majú prisťubnenú reálnu metodickú pomoc z poľskej strany. Naďalej budú vydávať a posielat časopisy pre krajanské deti i pre dospelých príslušníkov poľských menšín v zahraničí. Vznikol dokonca nový časopis Rota, ktorý je vydávaný Poliakom bývajúcim na území Sovietskeho zväzu.

Konferencia mala aj širšiu dimenziu — išlo o poľský jazyk ako cudzí jazyk. Obe časti boli pripravené na vysokej profesionálnej úrovni, ale tá, ktorá sa týkala poľskej menšiny u nás, si človeka získala svoju teplou atmosférou, všeprítomnom starostlivstvom o poľské slovo vonku, nevidel som tam administratívne prekážky, práve naopak: predstavitelia štátnej administratívy ponúkali svoje možnosti a služby. Ani poľskej cirkevnej hierarchii nie sú veci Poliakov na Tešínsku vzdialenosť. Zaujímavé bolo konštatóvanie, že každý duchovný v lokalitách, kde žije poľská menšina, musí ovládať český i poľský jazyk. Sympatickým záverom konferencie boli schválené vyhlásenia, ktoré dostanú predstavitelia mesta Katovíc i Ostravy, hlavy katolíckej katovickej cirkvi i krakovskej diecézy, generálne konzultátory našich štátov v Katoviciach i v Ostrave a rektori spomínaných univerzít. Účastníci konferencie im pišu o potrebe nového pohľadu na otázky poľskej, českej a slovenskej národnostnej menšiny v našich štítach. V texte sa okrem iného konštatuje, že menšiny sú dôležitým kultúrnym a kultúrotvorným činiteľom. Účastníci konferencie vyjadrili presvedčenie, že rektori oboch univerzít prevezmú protektorát nad didaktickou pomocou a výskumom týchto menšín. Milo ma poteilo, že usporiadatelia nezabudli ani na slovenskú menšinu v Poľsku, hoci tá žije v nowosączskom vojvodstve, s'ľalo má v Krakove a tlačový orgán Život vychýdza vo Var'ave.

V tejto súvislosti však človeka prepadne smútok z nášho laxného vzťahu k slovenským krajanom v zahraničí v minulosti (i v súčasnosti?). Veď sme sa viac starali o iné národnosti doma, ako o svojich vonku. V mene zle pochopeného internacionálizmu sme „zabudli“ na vlastných. Nenapraviteľnú chybu urobili naši minulí politici, keď v rozhovoroch so zahraničnými partnermi nedokázali dosiahnuť pozitívnu funkčnú reciprociu vo vzťahu k menšinám. A tak sa nám slovenské menšiny poriadne stenčili skôr, ako sme ich stihli spoznať. Je to koda, lebo menšiny predstavujú súčasť národnej histórie a kultúry. Nech sú nám Poliaci (i iní) vzorom v tom, že by sme mali pre našich krajanov robiť. A nie iba premiér a zopír nadšencov, ale aj vysoké školy, výskumné inštitúty, stredné a učivošké školy v slovenských pohraničných oblastiach, družstvá i súkromní podnikatelia, školská i štátna správa v rámci regionálnej spolupráce, ktorá by mala byť pomocou slovenskej menšine v okolitých krajinách.

MARIÁN SERVÁTKA

NÁRODNÁ JEDNOTA, 27.11.1991

MILAN HLOZANEK

Úplne pokazený karneval

Eva Heineckeová bola veselá dievča, s peknou vyšportovanou postavou, tmavými vlasmi a čokoládovohnedými očami. Vždy mala dobrú náladu, rada sa zasmiala, milovala prírodu, a predovšetkým vrchy vekol jej rodného mesta.

Na zjazdovej trati bola každý rok prvá a lyže odložila až vtedy, keď sa už naozaj nedala výbec lyžovať. Mala vlastne iba jeden — jediný problém: Už na základnej škole bola najvyššia v triede, na gymnáziu prevyšovala väčšinu chlapcov o celú hlavu, a keď začala študovať právo, jej výška dosiahla stosedemdesiatpäť centimetrov. Nikdy si nemohla nájsť partnera na tancovanie, ani na karneval, ba dokonca ani na tradičný lyžiarsky zjazd v maskách. Prijímalu to však pokojne a rokmi si na to dokonca i zvykla. Jej výška však mala i jednu výhodu: Už od základnej školy smela stáť na čele týchto zjazdiarov v maskách. Aj tento rok to malo byť tak.

Z ampliónov znala veselú hudbu a svahy lemovali stovky divákov. Lyžiari v maskách sa zhromažďovali hore na líke a čakali na svoje vystúpenie. Ako zvyčajne, prvá sa postavila na štartovaciu čiaru Eva. Toho roku sa preoblikla za snežného zajaca. Pekný kostým iba zvýrazňoval jej štíhlú postavu.

Máme tu snežného zajaca, ktorý chce ukázať, aké má rýchle nohy, — predstavil konferenciér Evu. — Chcel by si s ním niekto z vás azda zmerať svoje sily?

Bez vykávania na reakciu chcela sa už Eva odraziť a vyštartovať. A vtedy sa to stalo!

— Áno, ja by som to rád skúsil, — ozval sa akívsi hlas pomedzi zástupu masiek. Konferenciér stratil na chvíľu reč. Krívajúcimi krokmi sa bližil sivý vlk.

— Kto si? — opäť sa spomítal konferenciér.

— Som starý, sivý vlk!

— A čo by si chcel?

— Niečo dobré na jedenie, jemnú, lahodnú pečienku — napríklad tohto zajačika.

— A ty si myslíš, že dohoníš snežného zajaca?

Vlk sa začal pomaly vystierať zo svojej zhrbenej polohy, vystrel sa o odrazu bol o pol hlavy vyšší než Eva.

— A teraz fa dočiahnenie! Už fa chytím! — otáčal sa a vystierať k nej svoje dlhé ruky.

Eva hru ihneď pochopila. — Hi, hi, ja som zajko Hopsalko a som najrýchlejším zajacom na svete. Nechtiš ma.

Eva vyštartovala plná samopal.

— No len počkaj, zajko, veľty mi neujdeš. — Vlk sa s predstieranou farbavos'ou vydal na lov.

Bolo to úžasné. Rýchly zajac akoby tancoval v slalome a vlk siahol vždy doprázdna. Až dolu sa zajac nechal chytiť svojmu prenasledovateľovi. S hlasitým smiehom obaja padli do snehu.

— Bol si jednička, — jasala Eva, — čosi také veselé som ešte nikdy nezažila. Ďakujem! — A prekvapenému vlkovi darovala jeden bozk.

Sivý vlk galantne pomohol Eve vstať zo snehu. — Volám sa Jürgen a ty? — Eva mu položila prst na ústa. — Veľty je príse zakázané! Až do chvílie, kým všetci nezložia masky, ja som snežný zajac a ty ostaneš sivým vlkom. Si tu po prvý raz?

aby si videl moju spotenú tvár, keď budeš musieť odložiť masky. Dobre?

Poslala mu bozk a stratila sa v dámskej čatni. Jürgen sa s pôžitkom vystrel. To bol naozaj báječný deň. Aký pekný maškarný ples. A ešte s takou partnerkou!

Z pódia, kde bol orchester, zaznela krátka trúbkova fanfára.

— Prosíme o pozornosť, — zaznelo z amplitónu. — Pán doktor Renkemann dostavte sa, prosím, súrne k východu. Ďakujem!

Jürgen sa strhol. Výzva platila pre neho! Bol lekárom a už niekoľko týždňov pracoval v mestskej nemocnici ako chirurg. Tento večer mal pohotovosť. Bezradne sa poobzeral okolo seba. Musí odísť. Ale kde len môže byť tá Eva?

Pri východe už naňho čakalo auto. — Zeňa s otvorenou zlomeninou predkolenia, — oznánil mu vodič. — Doktor Ulrich už pravil všetko na operáciu.

V čatni si Eva odložila masku. — Ach jaj, zajačik, ty ale vyzeráš, — povedala svojmu obrazu v zrkadle. Potom si zotrela pot z čela a vybraťa si šminky. Čatna bola plná. Pred každým zrkadlom sedela nejaká mladá dama.

— Eva, boli ste ohromní! Boli ste najkrajším párom na svahu, aj na tanečnom parkete, — počula zo všetkých strán na svoju adresu. Trasúcimi sa rukami sa pokúsila priťaťať si riasy. Ešte trochu rúžu...

Z tanečnej sily sa ozvala fanfára, ktorú nebolo možno nepočuť — to znamenalo, že masky treba odložiť! Srdečne jej tak bilo, že ho cítila až v krku. So žiariacimi očami sa náhlia späť do sály.

„Ó, bože, veľ Jürgen tu už nie je!“ Ako pomatená blúdila sem a tam. Dvestotri centimetrov však nikde nemohla nájsť! V hridle jej začala rást hrčka, až sa jej zdalo, že ju úplne zadusí.

„Prečo? Prečo si odišiel? Urobila som azda niečo zlé?“

Hlavou jej vŕili myšlienky. Napokon sa vzdala a prestala ho hľadať. Úplne vyčerpaná sa pretlačila k východu, obliekla si kabát a bezciele blúdila nocou.

Na opačnom konci mesta svietilo z operačnej sále jagavé svetlo. Vnútri, úplne sústredený, operoval Jürgen zlomeninu predkolenia. Bol šikovným chirurgom. Pokojným pochodom rúk spojil roztriedené fragmenty kostí a zaistil ich skrutkou. Ešte treba urobiť drenáž a potom kožu nad tým.

— Dobrá práca, doktor, — pochválila ho vrchná sestra. — Teraz môžete po kračovať v zábave! Ale nepridie veľmi neskoro domov, lebo zajtra máme nabítý program!

Kolaž: D.Z.



Jürgen sa poníhal späť do plesovej sály. Videl tam však iba neznáme postavy. Žiadny vysoký snežný zajačik medzi nimi neboli! Žiadna hlava, ktorá by prevyšovala ostatné!

— Eva, kde len môžeš byť? Kde fa najdem? Nepovedal som predsa nič zlé... Musel som predsa... Prečo si len nepočkala?

Pre Evu nastali ľahké časy. Klauzúry striedali domáce úlohy. To, čo ešte prednedávnom bez problémov zvládla, stalo sa pre ňu neprekonateľou prekážku. Nemohla sa sústrediť. Znova a znova sa jej do myse vračali bolestné otázky: Prečo? Prečo sa to mu selo stať práve mne?

Medzitým prešlo niekoľko týždňov. Eva sa pripravovala na záverečné skúšky. Bez chuti, bez energie. Z niekdajšieho veselého dievča sa odrazu stala apaticky písobiaca ubitá žena.

A potom tie bolesti v bruchu! Spakovali sa čoraz častejšie. Eva chodila od jedného vyšetroenia na druhé. Bezvýsledne! Bola už takmer zúfalá. V posledný deň skúšok bola už so silami na konci. Keď mala za sebou všetky skúšky, takmer sa na schodoch zrútila. Teraz už iba chcela ísť domov, k rodičom. Nasadila do svojho malého auta a drkotajúc zubami sa vydala na dlhú cestu. Posledné kilometre prekonávala akoby v hmele. Potom už len cítila, ako ju niekto

fahá z auta. Húkanie sanitky už počula iba ako z veľkej diaľky...

V tom čase stál Jürgen pri operačnom stole. Práve skončil jednu z bežných operácií. Už už si chcel stiahnuť rukavice, keď ho oslovila sestra: — Musíte ešte urobiť jednu operáciu: prasknuté slepé črevo a peritonitis.

Jürgen si vymenil plášť a rukavice a posadil sa do rohu. Nebol už taký, aký býval. Od karnevalu nemohol nájsť pokoj. Znova a znova musel myslieť na lesk očí pod maskou.

Z prípravnej sály priviezli pacientku v narkóze a položili ju na operačný stôl. Jürgen sa strhol: — Bože môj, veď ona má viac než stoosmesať centimetrov. Žeby som mal už halucinácie!

— Ty, počuj, — obrátil sa na anesteziologa, — ako sa volá?

— Pani Heineckeová, dvadsaťtri rokov. Ale to už musí byť perforované aspoň dva dni.

— Ale ja som chcel vedieť jej krstné meno.

— No teda, o čo všetko sa ty zrazu zaujímaš! — Pozrel do svojho protokolu. — Nemôžem to nikde nájsť. Pri príjme išlo všetko tak rýchle; nemajú ešte presné údaje.

Jürgen sa zhľboka nadýchol. Je to ona? Napriek tomu sa však s profesionálnou kon-

centráciou pustil do práce. Operácia trvala vyše hodiny. Celý spotený sprevádzal Jürgen pacientku na stanicu intenzívnej starostlivosti. Teraz už vedel, že sa volá Eva. Videl jej hnedé oči a bol veľmi šťastný, že ju opäť vidí. Bál sa viac toho najhoršieho. Bol totiž dostatočne skúsený na to, aby vedel posúdiť jej stav. Než začala vnímať svoje okolie, prešiel celý týždeň. Pokial to len bolo možné, Jürgen sedával pri jej posteľi.

— Stále šepká to isté — sivý vlk, alebo také čosi, oznamila mu sestra Anna. — Vôbec neviem, čo tým chce povedať...

— Čo ste to povedali? Čo to šepká? — skočil jej Jürgen do reči.

— Sivý vlk, alebo také čosi.

— Ó, sestra Anna! To je to najkrajšie, čo som v poslednom čase počul! — A spontánne ju pobozkal na líce.

— Ale pán doktor! Čo to robíte? — začudovala sa sestra Anna.

— Tešíme sa, že snežný zajačik je z toho najhoršieho vonku!

— Kto prosím?

Jürgen jej však neodpovedal. Iba sa šťastne usmievačne díval na Evinu chudú, bledú tvár.

ARTUR PORGES

Aj najšikovnejší sa potkne

Sesdesiatročný Sam McGabe prežil viac ako tretinu života za mrežami.

Darryl Leaf mal lepsiu bilanciu — ešte nikdy nebol vo väzení dlhšie ako niekoľko hodín.

— Dúfam, že sa už neuvidíme, — povedal Samovi naposledy. — Vlastne by som sem vôbec nemal chodiť. Smola je nákažlivá a na teba sa lepí ako na nikoho iného. Navýše si aj mizerný babrák... — doložil. Myslel to úprimne, ale nebol to veľmi ohľaduplné.

— Aj na teba raz dôjde, — zaškľabil sa Sam. — Uvidíš, raz sa poriadne popáliš, a basa fa nemenie. A v nej je každá minúta dlhá...

— Nikdy, — zaškeril sa Leaf. — Vždy mám všetko dôkladne premyslené...

Leaf sa špecializoval na šperky, ale neohrdol ani drahou kožušinou. Metódu mal jednoduchú. Najprv si vyhliadol obeť, podoberne si preštudoval jej časový rozvrh, zvyky a potom v pravej chvíli zasiahol. Zamaskovaný sa vlámal do vily, do bytu, do hotelovej izby, rýchlo sa zmocnil koristi, a ešte rýchlejšie zmizol. Ak bolo treba otvoriť trezor, rozkázal to urobiť majiteľovi. Prirodene, s revolverom v ruke. V čom sa nevyznał, do toho sa zásadne nepúšťal...

Mimoriadne dôležitá bola preňho maska, lebo mal tvár, ktorú si každý ľahko zapamätá. Tmavú plet, podlhovastú tvár, nos ako skobu a veľké oči. K tomu nepríjemný hlas... Pre herca by to bolo všetko vitané, no tomu, kto chcel zostať nenápadný, to veľmi sľalovalo úlohu... Leafovi pomáhali prekonávať tieto nedostatky maska a zmenený hlas. Ešte ani raz ho nijaká obet nespoznala, dokonca ani v prípade, keď ho polícia konfronovala s postihnutým.

Jeho najväčšia akcia bola dielom náhody. Na svojich cestách zavítal raz do kúpeľov,

a tam zbadal pred jedným domom staromodnu luxusnú limuzínu. Z monštra, ktoré zrejme sama šoférovala, vystúpila chudá staršia dáma v nápadne vysoko pri krku upäťtých šatách.

Darryl Leaf počkal v hale, kým sa výťah opäť vrátil, a potom sa priamo liftboya spýtal, kto to bol.

Carmel Gardens sú pokojné kúpele, kde takáto nevinná otázka nevzbudi najmenšie podezrenie. Preto liftboyova odpoveď znala takmer pyšne:

— Slečna Mary Paulová. Výstredná stará dáma.

Leafovi v momente svitlo. Mary Paulová ako nádejná filmová hviezda stratila pred dávnymi rokmi snúbencu. Uzavrela sa pred spoločnosťou a neskôr sa na ňu zabudlo.

Leaf si spomenul na dôležité okolnosti. Mary Paulová sa pred dávnymi rokmi stala majiteľkou niekoľkých veľmi vzácnych drahokamov. Pravdepodobne ich má doposiaľ.

O niekoľko dní vedel Leaf o slečne Paulovej všetko podstatné. Stále žila samotársky: bývala sama vo veľkej vile. Dva razy do týždňa jej pomocnica prichádzala poupravovať; posličkovia z najlepších reštaurácií jej denne prinášali objednané pokrmy a nápoje. V samotárskej čudáckosti už roky s nikým neprehovorila.

Darryl Leaf nepotreboval vedieť viac. Ak má slečna Paulová doposiaľ svoje vzácnosti a on sa ich zmocní, bude mať vedno s tým, čo si už nasporil, toko, že bude môcť skoncováť s vlastnou zlodejskou minulosťou a až do konca života, pokojne leňošiť. Bude si žiť z úrokov...

Pozoroval vilu starej dámy, všímal si, kto kedy prišiel a odšiel...

V piatok o pol deviatej večer, keď slečna Paulová sedela v knižnici a čítala, vypátil Leaf male okno na prízemí a ticho vkl'zol do vily. Vedený spoľahlivým inštinktom nashiel spálňu, teda miesto, kde osamelé ženy ukívajú svoje cennosti.

Šiel naisto. Pri tlimenom svetle baterky nasiel drahokamy — nie v zatvorennej kazeete, ale rozhádzané v priečinku medzi starými listami, pozvánkami... Určite tu ležali dlho, už sa na ne nikto nebude pamätať...

Vložil ich do papierového vrecka... Zrazu sa v spálni rozsvietilo. Bleskurychlo sa obrátil a prekvapený h'adel do očí starej dámy. Premeriavala si ho bez slova pohľadom vyjadrujúcim odhadlanosť, akú by u takej starej ženy neočakával.

V Leafovej ruke sa v momente zjavil malý revolver, ktorý nosil vždy pri sebe. S tvárou zakrytou maskou povedal zmeneným hlasom:

— Nehýbte sa a nič sa vám nestane. Ukázal revolverom na posteľ.

— Sadnite si, aby som vás mal na očiach. Bez slova poslúchla, z očí jej sršalo poňudanie a nenávisť.

Vo chvíli, keď vkladal do vrecka rubín, ktorého cenu odhadoval na pol milióna dolárov, bol taký rozrušený, že na niekoľko sekund zabudol na opatrnosť. Takmer na to doplatil. Stará dáma stála za ním a chystala sa ho ovaliť ľahkým strieborným svietnikom.

Leaf ju chytil za zápinku a znemožnil jej útok. Nechápal, ako sa mu mohla postaviť na odpor. Bolo to čialenstvo — osemesdesiatročná stareň proti mladému silnému chlapovi. Nezabránil jej však, aby mu vonou rukou nestrhla z tváre silonovú pančuchu.

To bolo veľmi zlé — pre ňu. Pri možnom vypočúvaní by ho spoznala a jej svedectvo by bolo preňho osudné...

Leaf vedel, čo musí urobiť.

Prvý raz v živote...

Robil to s odporom, ale nemohol sa tomu vyhnúť...

Udrel ju, položil na posteľ a rukou jej zapchal ústa. Potom strhol prikrývku, vytiahol spod nej malú zaprášenú podušku a z celej sily ju pritlačil starene na tvár.

Po niekoľkých minútach pustil bezduché telo, napchal zostávajúce šperky do vrecka a vyliezol cez malé okienko na prízemí.

Bol rozhodnutý zostať niekoľko dní v meste, kým sa situácia aspoň ako-tak upokojí.

Na druhý deň popoludní ho zatkli. Bol však úplne pokojný. Nemali nijaké dôkazy, ani ich nemohli mať — a korist už medziňom bezpečne ukryl.

Ale potom ho postavili zoči-voči slečne Paulovej.

— Je to ten muž? — spýtal sa komisár a stará dáma energicky prikývla. Z očí jej šláhal blesky nenávisti. — Je to ten, čo vás chcel zahrádusiť? Opäť energické prikývanie.

— Mali ste smolu, — povedal komisár Leafovi, bledému ako stena. — Boli by ste ju zavráždili nebyť toho, že dýcha rúrkou v krku. Ste obvinený z lúpeže a z pokusu o vraždu. Azda vám nemusím pripomínať, že výška trestu bude závisieť od toho, či svoj lup ihneď vrátíte.

V najlepšom prípade pätnásť rokov, pomysel si rezignované Leaf. Dúfam, že ma nezavŕtia do jednej cely so Samom, tým starým somárom, lebo by sa mi veľmi rehotal...

A to by bolo nepríjemnejšie ako tých pätnásť rokov.

EŠTE RAZ O JABLONSKOM LÝCEU

Aj keď s oneskorením chcel by som sa vrátiť k oslavám 40. výročia jablonského lýcea, ktorých som sa zúčastnil. Píšem o tom preto, lebo sa mi nepáčilo, že počas osláv organizátori zamieľali všetko, čo súvisí so slovenskými začiatkami tejto školy, akoby sa za to hanbili. A predsa vznik lýcea v tak zapadom kúte v horách, akým bola kedy Orava, je naozaj veľký úspech a niet sa za čo hanbiť. Práve naopak.

Počul som v referáte prednesom na oslavách o veľkých zásluhách všetkých riaditeľov a iných osôb pre rozvoj lýcea, ale nepočul som — hoci sluch mám ešte dobrý — ani slovo o tom, že túto strednú školu založili krajania, činitelia našej Spoločnosti. Je to voči nim veľmi neslušné. Mnohí z nich už nežijú, ale ani napriek tomu by sa na nich nemalo zabúdať. Prvé povojnové roky neboli ľahké. Avšak skutočnosť, že už vtedy boli ľudia, čo mysleli na vzdelávanie oravských a spišských detí a túto myšlienku dokázali aj zrealizovať, je vari väčšou zásluhou ako tých, čo prišli do lýcea neskôr, na hotové. Ostatne, nejde o väčšie či menšie zásluhy. Nepáčilo sa mi, že organizátori podujatia neboli schopní umiestniť v amfiteátri ani len slovenský nápis, ani pripraviť do kultúrneho programu aspoň niekoľko slovenských pesničiek a melódii buť bánsi. Je smutná takáto zabudlosť, ak vôbec môžeme hovorit o akomkoľvek zabudnutí.

Poľsko sa chce stojiť a dostať do Európy, no s takýmito metódami to ďaleko nedotiahne. Boli príznačné pre obdobie komunistickej totality, kedy sa národnostné otázky premýšľovali. Neviem preto pochopiť, prečo sa dnes v demokratickom štáte, odhaľujúcim biele škvry vo svojich dejinách, skrýva fakty, ktoré nemajú žiadny dôvod pre ich utajovanie. Organizátori v snahe využiťi oslav akékoľvek náznak slovenskosti buť našu Spoločnosť začali tak ďaleko, že zignorovali ľuďov predstaviteľa česko-slovenského vývyslanectva vo Varšave a konzulátu v Katowiciach, čo by si každý normálny človek pokladal za ľesť. Vraj, aby sa z oslav nestala politická záležitosť. Lenže práve takéto konaním urobili z jubilea politickú alebo skôr nacionalistickú záležitosť.

Upútalo ma, že pred vchodom do lýcea organizátori výbor zorganizovali, alebo len dovolil zorganizať, predaj časopisov. Ktoré práve nemajú v lyse Slovákov z Oravy a Spiša, ako aj brožúr a iných tlačienok o súčasných osobnostiach bojujúcich v minulosti za „poľskú“ Spiš a Oravu (F. Machay, P. Borowy, W. Halczyn a ďalší). Bol to podľa mňa zámerne, cieľavedomý krok namierený proti našej menine, ktorý chápem ako provokáciu.

Poľsko ako prvá v strednej Európe začalo budovať v štáte demokratický systém, ktorý viede vo svete znamená aj národ-

nosťnu rovnoprávnosť občanov. Zdá sa mi však, že k ozajstnej demokracii má ešte veľmi ďaleko, že naďalej dominujú staré, komunistické formy a spôsoby myslenia.

Za OV KSSČAS na Spiši
ANTON PIVOVARČÍK

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

Minulý rok 1991 pre manželov Annu a Štefana Pojedincovcov a celú ich rodinu bol rokom mimoriadne slávostné. Oslávili významné životné jubileum — zlatú svadbu, čiže 50 rokov manželského spoločného života.

Pripomeňme aspoň stručne životnú cestu dôstojných jubilantov. Štefan Pojedinec sa narodil 7. augusta 1915 v Nedeci. Pochádzal z mnohodetnej rodiny. Ako najstarší z ôsmich súrodencov musel odišť do služby, kde pracoval kym sa neoženil. Ako 26-ročný driečný mládenec spoznal šikovnú, peknú dievku Annu Plošticovú, ktorá mala dve sestry (najmladšia Jozefína ako 13-ročná zomrela a Margita sa vydala do Nižných Lapšov). Keď Anna a Štefan nastúpili spoločnú cestu života, nebolo im ľahko. Zo začiatku bývali u jej rodičov. Po dvoch rokoch odišli na privát, kde žili 15 rokov. Ako mladomaničia boli plní optimizmu, spoločnými silami prekonávali životné prekážky a nebáli sa práce, ktorej zo dňa na deň pribúdalo. Keď ešte boli na

Anna a Štefan Pojedincovci



kvartieri, narodila sa im dcérka a traja synovia. Dnes deti už sú na svojom, každý má svoju rodinu. Anna a Štefan svojou fažkou, možno nazvou prácou nadobúdli majetok, za čo im deti sú povinované, lebo majú ľahší život ako ich rodičia.

Naši jubilanti sa ešte aj dnes neboja práce, s chutou pracujú v poli, ako keby mali po 20 rokov. Anna a Štefan sú už aj pradedkami. Majú 10 vnúčat a 2 pravnúčat. Anna popri svojej práci na gazdovstve naľa si čas aj na spoločenskú činnosť. Je aktívna členkou Miestnej skupiny Spoločnosti v Nedeci od jej založenia. Je slovenského pôvodu — totiž Plošicovci pochádzajú zo Spišskej Staréj Vsi. Naša Spoločnosť praje manželom Pojedincovcom veľa zdravia a šťastia na ďalšiu cestu ich života.

Drahí jubilanti, či ste spolu dlhých 50 rokov. Svetilo Vám sinko, ale prečili ste aj ľahké chvíle Vášho života.

50 rokov, je to dlhá doba. Nech Vás Pán Boh zehná i dovolí Vám dožiť sa a osláviť ďalšie jubileum — diamantovú svadbu.

ZOFIA BOGAČÍKOVÁ st.

KDE SA PODELA POLSKÁ TOLERANCIA?

Chcel by som nadviazať na jedno z posledných krajanských podujatí minulého roku — podruhé dopisovateľov a spolupracovníkov Života v Krempachoch,

na ktorej sa okrem problematiky nášho časopisu rokovalo i o viacerých otázkach našej Spoločnosti, v tom i o parlamentných voľbách. Ako už všetci vedia, neúspeli sme a svojho poslance nemáme. Podľa mňa volebný poriadok bol pre menšiny nepriaznivý a nedával im nikaké šance. Bol tiež pre obyčajných občanov nezrozumiteľný, preto mnohí dokonca nevedeli, ako majú hlasovať. S tým sa späťa, čo treba sebaskriticky priznať, i nedostatočná volebná kampania našej Spoločnosti, čo spôsobilo, že veľa krajanov jednoducho nehoľa hlasovať. Naproti tomu iné strany, hnutia a koalície vyviali takú kampaniu, dokonca v kostoloch, že tím aj viacerých krajanov pobalamutili a tak pri hlasovaní bol riadny zmätok.

Nechcem tým krajanov ospravedlňovať, veď aj bez toho frekvencia na vidieku vôbec bola nízka. U nás v Novej Belej hlasovalo 54,5% obyvateľov, z toho 41% odovzdalo svoj hlas na nášho kandidátu, prof. Jozefa Čongvu. Podľa mňa najsprávnejšou reakciou krajanov mala byť ich stopercentná účasť vo voľbách. Vtedy by sme mali svojho poslance. Nabudúce musíme voľbám a kampani pred nimi venovať najvyššiu pozornosť, aby každý krajan nielen vedel ako má hlasovať, ale aj hlasoval na našich kandidátov.

Teraz niečo o ďalších otázkach a situácii našej menšiny v kontexte zmien, aké sa uskutočnili v poslednom období v Poľsku. Každý deň sa niečo mení, zmenilo sa i postavenie našej menšiny, aj keď neveľa. Neustali, naopak zväčšili sa útoky proti našej menšine, v ktorých napreduje najmä Zväz poľského Spiša a jeho orgán „Na Spiszu“. Je pritom zaujímavé, že — ako som sa dozvedel — ani jeden člen redakcie nie je rodený Spišiakom. Buť to prišlo kdesi z Podhalia, buťto aspoň jedného z rodov majú spoza Spiša. Tak či onak piše nepravdu a vymysli o dejinách Spiša a našej Spoločnosti. Nicelené popierajú našu existenciu ako slovenskej menšiny, ale celému obyvateľstvu Spiša z druhej strany hranic až kdesi po Poprad a Levoču pripisujú poľský pôvod. Na dôvodek toto obyvateľstvo vraj bolo a je prenasledované a nasilu slobazované.

Pravda je však iná. Práve u nás, po vripení v roku 1920 časti Spiša a Oravy k Poľsku, boli z kostolov postupne vytlačaní slovenskí bohoslužobníci a spevci, až nakoniec vo viacerých obciach, najmä na Orave, boli plne odstrnení. Neviem pochopiť, odkiaľ sa berie taká neznámanlivosť u novinárov spomínaného níčnolapčanského časopisu, ale aj iných novín ako „Dzienník Zachodni“, „Wiesci“ a občas i „Gazeta Krakowska“. Nechci priplutiť, že národnosť nie je otázkou reči používanej v každom stíku alebo územia, na ktorom dané spoločenstvo býva, ale predovšetkým je to vec svedomia, slobodnej voľby človeka, jeho vôle hliadiť sa k takému či inému pôvodu. Nikto nemá právo nanucovať nikomu inú národnosť. Je zaujímavé, že s podobnou netoleranciou sa u nás stre-

távajú aj iné menšiny. Vari naďalej v občanoch tohto štátu zotríváva presvedčenie, tak veľmi presadzované v období totality, že Poľsko je jednonárodným štátom? Kde sa podela tá tolerancia, ktorou sa Poľsko tak pýšilo v minulých storočiach, tolerancia, po ktorej volal počas svojej poslednej návštevy v Poľsku pápež Ján Pavol II.?

Hovorí sa, že v Spojených štátoch žije šesť či osiem mil. Poliakov, ktorí sice rozprávajú anglicky, ale nikto nepopiera ich poľský pôvod. Podľa idey hlásanej časopisom „Na Spisu“ mali by to už byť Američania. Chcel by som tých novinárov uspokojiť, aby sa o nás tak veľmi nestralili a netrápili, alebo aj bez ich „starostlivosti“ Slováci na Spiši a Orave boli a budú. Odporučal by som im, aby si prečítali v novembrovom čísle Života článok o skutočnej starostlivosti a pomoci Česko-Slovenska poskytovanej poľskej menšine na Tešínsku. Nám sa nikdy nedostalo ani štvrtinu toho. Mali by si z toho vziať príklad, ako treba rešpektovať práva národnostných menšín v demokratickom štáte.

JÁN FRANKOVÍC

HARKABUZ

Chcel by som napísat, keďže je koniec roka, pár slov o situácii v oblasti kultúrnej činnosti našej MS. V uplynulom roku nás súbor Ostrisovania, žiaľ, ochabol, keďže mládež v ňom účinkujúca odišla z obce za prácou. Naproti tomu kapela naďalej aktívne pôsobí. Pravidelne sa schádza a vlasti viackrát verejne vystupovala. Bolo to medzi iným na našej prehliadke v Chyžnom, o čom Život aj písal, potom na gminných dožinkoch v Rabe Wyžnej, na večierku goralskej poézie, taktiež v Rabe a ďalších podujatiach.

Pôvodne sme plánovali nacvičiť aj divadlo, no nevyšlo nám to. Zato sme začali s pripravou mladých muzikantov. Keďže členovia našej ľudovej kapely sú už starší, chceli by sme, aby v budúcnosti mal kto po nich prevziať kolik šafety ľudového muzicovania. Bola by totiž škoda, keby upadol do zabudnutia to, čo pestovali a udržiaval po stáročia naši otcovia a pratecovia — staré oravské pesničky a melodie, ktoré predsa boli dodnes našou vizitkou. V školení mladých muzikantov chceme pokračovať, aj keď i s tým sú problémy. Ako som už spomenul, mládež nám odchádza do sveta a tak čo iste čas treba nanovo začínať. Teraz už dlhší čas spolu hrajú a učia sa Robert Rapač, Irel Kapuščák a Ryszard Žadlak. Ako však dlho vydržia?

Starosti s kapelou je viac, a aspoň bolo. Totiž pri tak intenzívnej činnosti sa nástroje opotrebuju a ničia. Chýbali nám sláčiky, struny, ba aj husle. Našťastie prišlo nám s pomocou Gminného kultúrneho strediska v Rabe Wyžnej a tak sme chýbajúce

nástroje, sláčiky a ďalšie veci mohli kúpiť, ba stačilo i na kúpu 10 oravských klobúkov. Preto by som chcel prostredníctvom Života a v mene všetkých členov našeho súboru srdcne poďakovať za pomoc Paní Smólkovej, reprezentujúcej vedenie Gminného kultúrneho strediska v Rabe Wyžnej.

Teraz ďalší problém. Už odávna nám chýba učiteľ slovenského jazyka, ale dobrý odborník, lebo doteraz to bývalo všetkijako. Veľmi by nám to pomohlo, napr. aj v divadelníctve. Veľkú účinkovať v divadle by mali ľudia, čo dobre ovládajú slovenčinu.

A výbec človeka zlostí, keď prešita v novembrovom čísle Života, ako Česko-Slovensko zabezpečuje pre poľskú menšinu na Tešínsku riadnu prácu škôl s poľským vyučovacím jazykom. A my na Spiši a Orave nemáme vžade zabezpečených ani len učiteľov slovenčiny. Chcel by som poznať odpoveď, kto je za to zodpovedný. Nečudujem sa, že nás v oblasti slovenského školstva obmedzoval komunistický režim, ale že nás zanedbáva i demokratický štát, to neviem pochopiť. A neviem pochopiť ani to, že sa tento štát, aspoň v našej škole, tak veľmi pridržiava ruštiny.

FRANTIŠEK HARKABUZ

NOVÁ BELA

MIKULÁŠSKÁ SLÁVNOST

Miestna skupina Spoločnosti v Novej Belej venuje veľkú pozornosť mládeži navštievujúcej školu so slovenským vyučovacím jazykom. Napr. na záver min. roka sa v miestnom hasičskom dome konala pekná mikulášská slávnosť. Sála bola pekne vyzdobená a na hlavnej nástenke bol veľký nápis: Čakáme na Mikuláša.

Slávnosť začala odspievaním piesne Kto za pravdu horí, po ktorej predsedníčka Miestnej skupiny KSSCaS Júlia Štureková privítala všetkých prítomných. Boli tam nielen deti, ale aj ich rodičia a dokonca starí rodičia. Po privítaní žiaci zo starších tried predstavili účastníkom

Všetkým krajankám, krajanom, priateľom a známym doma a v cudzine srdcne d'akujeme za vianočné i novoročné pozdravy a blahoželania.

REDAKCIA

podujatia pekný kultúrny program. Keď sa skončil, v sále zavládlo hrobové ticho, plné očakávania, ba aj nedôkovosti, ktorá sa zračila na tvárich detí. Zrazu sa na dverách ozvalo klopanie a vzápäť vošiel dnu sv. Mikuláš. Prišiel zdaleka a bol iste unavený, veľa zo zohnutých pleciach niesol veľké vrece s darčekmi.

Očakávanie žiakov dosiahlo najvyšší stupeň. Konečne nadišiel moment rozdávania darčekov, pekne za radom dostali ich všetci, od najmenších po najstarších. Keď sa už nimi natešili, výbor miestnej skupiny pripravil pre všetkých malé ale milé pohostenie, po ktorom sa žiaci pekne poďakovali, rozlúčili a veselo sa vrátili domov.

V mene všetkých žiakov zo školy so slovenským vyučovacím jazykom chcela by som srdcne poďakovať výboru miestnej skupiny Spoločnosti za príjemný večer, ako aj paní učiteľke Zofii Magerovej za prípravu kultúrneho programu. Chcem im pripriať veľa úspechov, aby na nás nezabudli ani na budúci rok. Blahoželám aj Vám, milá redakcia, a v novom roku želám všetko najlepšie.

CECÍLIA ŠTUREKOVÁ

MATURITNÉ POZDRAVY



M. Pivočarová — H. Molitorová.

Na našu redakciu si spomnuli a poslali nám pozdravy zo slávostného odovzdávania matu-

ritných stužiek naše mladé krajanky — študentky: Marta PIVOČAROVÁ, žiačka IV.A triedy Strednej pedagogickej školy v Levici a Helena MOLITOROVÁ — žiačka IV.D. triedy Gymnázia P.O. Hviezdoslava v Kežmarku. Obidve žiačky pochádzajú z Kacviny.

Srdcne d'akujeme za pozdravy a želáme našim maturantkám samé jednotky na vysvedčeniacich.

REDAKCIA

VYZNAMENANIA UČITEL'OV NA TEŠÍNSKU

Na Generálnom konzuláte Poľskej republiky v Ostrave sa 29. novembra min. roka konala slávnosť vyznamenania medailami Komisie národnej edukácie učiteľov základných a materiských škôl s poľským vyučovacím jazykom na Moravskom Sliezsku. Celkovo Ministerstvo národnej edukácie PR odmenilo 22 najzaslúžilejších pedagógov, ktorým tieto vysoké rezortné vyznamenania odovzdal konzul PR v Ostrave Eugeniusz Włodyga.

Na recepcii sa o.i. zúčastnili: predseda Rady Poliakov v ČSFR MUDr. Bogusław Chwajol, predsedníčka Spoločnosti poľských učiteľov v ČSFR Małgorzata Rakowska, vedúci oddelenia pre národnostné vzdelávanie Bronisław Kaleta, vedúci kancelárie Poľského kultúrno-osvetového zväzu Edwin Macura, ako aj poradca náčelníka ministra školstva ČR Dr. Józef Świerkosz.

Počas tohto sympatického stretnutia vystúpil so speváckym recitálom predseda Miestnej skupiny KSSCaS v Krakove Jerzy Michał Bożyk. Do programu sa zborovým spevom zapojili i zúčastnení učitelia, z rôznych škôl, ktorí aj bez prípravy dokázali zaspievať niekoľko ľudových pesničiek dokonca štvorhlasne. Okrem prirodzeného hudobného čitu prispeľ k tomu akiste i fakt, že väčšina z nich pôsobí v rôznych folklórnych súboroch a zboroch. Recepčia ešte raz ukázala, ako harmonicky sa v Česko-Slovensku formujú vz'ahy poľskej národnostnej menšiny a miestneho obyvateľstva. (jmb)

Zdá sa nám, že rovnakú pozornosť zo strany slovenských školských orgánov si iste zaslúžia i viacerí krajaní učitelia slovenského jazyka pôsobiaci na spišských a oravských základných školách.

REDAKCIA



Ako prisušiť kravu?

Správne prisušovanie kráv, ako aj vhodné kŕmenie prisušených kráv (prípravné kŕmenie) má podstatný vplyv na ich dojivosť v ďalšej laktácii. Krava by mala byť prisušená 6 týždňov pred plánovaným otelením. Toto obdobie je nevyhnutné pre regeneráciu žlazových tkanín v vemene. Kravy s vysokou dojivosťou v zlom fyzickom stave treba prisušovať 8 týždňov pred otelením.

V drobnochovateľskom hospodárení je zaužívané všeobecné postupné prisušovanie spočívajúce v zmenšovaní krmovinových dávok a prechádzaní, po znížení dojivosti, na jednorázové dojenie, aby pri poklesu produkcie približne na 3 lit. mlieka denne sa prestalo dojiť. Tento spôsob je správny a vhodný pre kravy s menšou dojivosťou, ktoré si same výrazne redukujú produkciu mlieka pred otelením.

Kravy s vysokou dojivosťou, ktoré v období prisušovania produkujú ešte veľa mlieka, 10 alebo dokonca 15 lit. denne, sa pri postupnom prisušovaní nedajú prišušiť v správnom termíne. Naďalej produkujú mlieko a na dôvažok zhoršuje sa ich fyzický stav. V tomto prípade musíme pristúpiť k prudkému prisušovaniu. Robíme to tak, že im náhle prestaneme dávať jaderné a štavnaté krmivá a v priebehu dvoch dní (keď kravy boli dojené trikrát denne) prechádzame na dvojnásobné dojenie. Na tretí deň ráno dojme kravy posledný raz a ve mi dôkladne, aby vemá bol celkom vyprázdené. Všetky cechy by sa mali utesniť sterilnou vazelinou a odvtedy už netreba sa vemena dotýkať ani z ovaľa, či v cezechach nie je mlieko. V priebehu 4–5 dní, vemeno puchne, ale nemalo by byť horúce a zapálene potom sa začína

zmenšovať a ochabovať. Po 10 dňoch od posledného dojenia je krava celkom prisušená a môžeme pristúpiť k normálnemu kŕmeniu.

Prípravné kŕmenie by nemalo byť schématické. Mali by sa používať krmovinové prípadky pre slabšie kravy a patrie znižovať množstvo krmív pre kravy, ktoré sú v dobrém stave. Kravy v tomto období by mali dostávať vysokokalorické krmivá. V počiatkovom období po prisušení krytie požiadaviek na bielkoviny by malo byť také, ako pri produkcií 7 kg mlieka, zase na energiu také, ako pri produkcií 5–6 lit. mlieka.

2–3 týždne pred otelením dávame kravám také objemové krmivá, aké budeme dávať po otelení a postupne pridávame jaderné krmivá v lete s nízkym a v zime s vysokým obsahom bielkovín — 0,5 kg v 3. týždni do 4 kg v prvom týždni pred otelením, závislé od stavu vemena, aby sa zažívaci trakt prispôsobil ku koncentrovanejším dávkam. Niekoľko dní pred otelením treba krmovinovú dávku znížiť natolko, aby sme nevyvolovali zápal vemena.

Voda v živote rastlín

Veľmi priažnívne výsledky zavlažovania a polievania rastlín sú už dávno známe. V našich podmienkach sa používa v podstate iba zavlažovanie zeleniny.

Mimoriadne citlivé na nedostatok vody sú rastliny s krátkym vegetačným obdobím, ktoré rýchlo rastú a v krátkom čase vytvárajú veľkú masu zloženú v prevažnej miere z vody. O čo kratšie je obdobie vegetácie rastlín, o toľko väčšie sú jej požiadavky na vodu.

K zelenine, ktorá má najväčšie požiadavky na vodu patrí karfiol, káleráb, čínska kapusta, melóny, uhorky, paprika, ředkovka, šalát a zeler. Potom nasleduje zelenina s väčšími požiadavkami na vodu ako je priesmer a je to kapusta biela a červená, ružková kapusta, cibuľa, cesnak, fazuľa, kukurica, šťavel a špenát. K zelenine s priemernejšími požiadavkami patria malé paradajky, mrkva, petržlen, kápor, zemiaky, bôb, chren a hrach. K zelenine s malými požiadavkami na vodu patria odrody vysoko rastúcich paradajok, červená repa, čakanka a špargle.

Rôzna je tiež citlosť rastlín na nedostatok vody v jednotlivých fázach rozvoja. Napríklad uhorky sú maximálne citlivé na nedostatok vody v celkom inom období rozvoja ako kapustovité rastliny. Keď poznamene obdobia najväčszej citlosťi jednotlivých rastlín, čiže tzv. kritické obdobie, môžeme oveľa racionálnejšie hospodáriť s vodom a v momentoch ohrozenia efektívnejšie použiť zavlažovanie alebo aspoň polievanie v záhradkách.

Nedostatok vody v kritickom období má v značnej miere vplyv na zníženie úrody a na zhoršenie jej kvality. Pri nedostatku vody v tomto období šalát tráti jadrnosť, kapusta má menšie a mäkkie hlavy a napríklad káleráb je lykovitý. V kritickom období rastliny sú najcitlivejšie na všetky nepríaznívne javy.

U kapustovitej zeleniny sa obdobie najväčších požiadaviek na vodu, čiže kritické obdobie, prejavuje niekoľkokrát v období vegetácie. Kapustovité rastliny sú najcitlivejšie od vysadenia rastlín až kým sa neprijmú, potom v druhej polovici vegetácie, keď vytvárajú úžitkové časti, ako aj v období zavádzania hlavičiek či vytvárania rúček.

V prípade paradajok, paprik a uhorek je kritické obdobie od vysadenia až kým sa rastliny prijmú, ako aj v období kvitnutia a zavádzania sa ovocia.

Cibuľa potrebuje najviac vody v prvej polovici vegetácie, vo fáze tvorenia pažitky a formovania cibule.

Fazuľa a hrach majú kritické obdobia pred kličením, kvitnutím, vytváraním strúčikov a formovaním semien.

Koreňová zelenina sa v kritickom období nachádza pred kličením a v období silného rastu koreňovej masy.

Odlučovanie žriebät'a

Žriebä je najlepšie odlúčiť medzi 5. a 6. mesiacom jeho života. Robíme to vo večerých hodinách. Ak je to možné, žriebä zavárame v osobitnej miestnosti, čo najviac vzdialenej od miesta, kde sa nachádza kobyly, aby mláďa nevidelo matku a nepočulo jej hlas. Niekoľko dní po odlúčení žriebä zabúda na matku a môžeme ho opäť nasahnovať do maštale. Kobyle v tomto období musíme zaistiť veľa pohybu a súčasne dávať trochu menej jaderných krmív. Ak jej veľmo puchne, musíme mlieko vydojiť a načierať komforovou masou.

Zriebätám, najmä v prvom období po odstavení, musíme podávať podľa možnosti rôznorodé krmivá. Slabšie žriebätá by mali dosťať dodatočne 1–2 lit. čerstvého plnotučného mlieka alebo 2–4 lit. odstredeneho mlieka denne. Odstavené štvormesačné žriebä musí dostávať mlieko 3–4 týždne.

Najlepším jaderným krmivom pre odsúšené žriebä je oves, ktorý podávame nezomletý po 3–4 kg denne. Staršie žriebätá (8–9 mesačné) musia dosťať 4–5 kg. ovsy. Nenahraditeľným krmivom pre žriebä je dobré seno, najmä z lucerny, ktorého dávka by mala dosahovať 3–4 kg denne. V lete dávame žriebätám ťubovoľné množstvo zelených krmív, ale nesmú byť teplé, keďže by spôsobili goruchy trávenia. Na jeseň a v zime sa odporúča podávať žriebätám 2–3 kg mrkví denne. Okrem toho žriebä musí mať stály prístup k lizadlám obsahujúcim soľ a kámnú kriedu. Ak nemáme dobré seno, musíme od októbra dávať žriebäťu 3–4 polievkové lyžice čerstvého rybiaceho tuku.

Aby sme mohli vychovať dobrého koňa, musíme mu zaistiť veľa pohybu na čerstvom vzduchu a slnku. Odstavené žriebätá by mali byť celý deň na výbehu a ešte lepšie na pastvine. V maštali ich nechávame iba vtedy keď je silný dážď alebo zima.

Odlučené žriebä priučame dať sa privízovať, podávať nohy na požiadanie buď chodí vedľa človeka.

Ked' kobyla je žrebná

Ochrana pred mechanickými a termickými úrazmi, únavou a strachom patrí k najdôležitejším problémom v ošetrovaní žrebnej kobyly. Za týmto účelom musí mať zaistenú pohodlnú a vystlanú maštaľu, dosťačne teplú a bez prievanov. Treba ju však často vetrať.

Zrebnu kobolu nesmieme biť, najmä po papuli, šťavat psami a rýchlo preháňať. Musíme dbať o to, aby pracujúce žrebne kobyly mali dosťačne široké brdcia a správny nasadením oja zamedziť možnosť udierania zvieraťa po papuli. Nesmieme ich začaťovať nadmerou prácou, rýchlym pohybom, buď zdolávaním veľkého odporu, trhániom oprotav a pod.

Krmivo žrebnej kobyly by malo byť čo najviac rôznorodé, bohaté na bielkoviny, vitamíny a minerálne zložky. Musí byť zdravé, v žiadnom prípade nie plesnivé. Pokazené krmivá sa môžu negatívne odraziť na zdraví zvieraťa a dokonca spôsobiť potrat. V zložení krmív nemôže byť príliš veľa zložiek nadmerne nadúvajúcich zažívacie trakt a spôsobujúcich zápušť.

Mimoriadne intenzívny rozvoj plodu kobyly v poslednom, treťom období ťarchavosti vyžaduje zvýšenie krmovinových dávok. Stúpajú aj energetické potreby zvieraťa v súvislosti so zvýšením látkovej premeny. Celkové požiadavky žrebnej kobyly na podávané krmoviny sa v tomto období zvyšujú o 30–35 percent. Preto obvyklú dávku treba dopĺňať jadernou miešankou v množstve 1–1,5 kg. Dobré výsledky dáva primiešanie do krmiva 1 kg mýky zo sušeného zeleného krmiva.

Asi 10–14 dní pred ožrebením treba znižiť množstvo jaderných objemových krmív. Sedno a ťrot zo zrna výkvetových rastlín sa nesmie výbec podávať, keďže spôsobuje nadmerne vzdúvanie. V posledných dňoch žrebnej kobyly krmivu dávku znižujeme o 1/3 a podávame krmivá spôsobujúce miernu hnatku kvôli uľahčeniu pôrodu a príprave budúcej laktácie...

Aj dosťačné množstvo pohybu a čistota pokoľky sú nevyhnutnémi podmienkami správnej starostlivosti o žrebnej kobyly. Zvieratá pozbavené pohybu priberajú na hmotnosti a často mávajú komplikácie počas pôrodu. Čistota pokoľky kobyly umožňuje dýchanie celým povrchom tela, čo je veľmi dôležité pre rozvíjanie plodu.

WETERYNARZ

ROBACZYCA PRZEWODU
POKARMOWEGO PSÓW

W żołądku i jelitach psów najczęściej pasożytują robaki — taśmice i nicienie. Tasiemce mogą sięgać do 8 m długości, a składają się z wielu drobnych członów. Człony te są wydzielane wraz z kalem, pies następnie je zlizuje i znów się zakaża. Nicennie zaś, są to robaki małe, białe o długości do 5 cm. Wydalane są w całości z kałem i mogą być także zlizywane z sierści przez tego samego psa, bądź też przez innego. Jeśli w przewodzie pokarmowym psa znajduje się niewielka ilość tych robaków, to nie występują żadne prawie objawy choroby. Jeżeli jednak robaków tych jest dużo, mogą spowodować zaczepowanie jelita, zwierzę wtedy przestaje jeść i trawię, wymiotuje. Nierzadko może dojść do pęknięcia jelita i śmierci. Czasami robaki wydostają się na zewnątrz powodując swędzenie okolicy odbytu i wówczas chorze psy „jeżdżą” na siedzeniu. Z uwagi na niebezpieczeństwo zarażenia się człowieka, wszyscy psy powinny być konajmniej raz w roku odrobaczone. Każdorazowo po odrobaczeniu legowisko

psa powinno być dezynfekowane, a słoma z budą spalona.

GRUŽLICA KRÓLIKÓW

Gružlica jest chorobą zaraźną, która bardzo szybko się szerzy wśród zwierząt chowanych w nieochiagienicznych warunkach, że żywionych i nieodpowiednio pielęgnowanych. Zarażenie sztuk zdrowych następuje wskutek przebywania ich ze sztukami chorymi oraz przez karmę lub wodę zanieczyszczoną kałem lub wykrztusiną królików chorych. Zarażenie może nastąpić również przez skarmianie mleka pochodzącego od krów chorych na gružlicę. Króliki mogą także zarażić się od chorego na gružlicę drobiu. Rozródzimy gružlicę jelit i gružlicę płuc. Na gružlicę jelit króliki chorują częściej niż na gružlicę płuc. Chorują częściej na gružlicę jelit króliki młode. Chorze sztuki nie mają apetytu i chudną, kai ich jest rzadki. Śmierć następuje wskutek wyniszczenia organizmu. Przyczyny jałowości są różne. Można je ująć w trzy grupy: jałowość spowodowana złym utrzymaniem i żywieniem, jałowość wrodzoną oraz nabycią. Jałowość pierwszej grupy jest spotykana najczęściej. Długotrwała głódówka wywołuje takie zmiany w organizmie zwierzęcia, że samica nie jest zdolna wytworzyć zdrowego jaja, a samce nie są w stanie wyprodukować

i pomieszczenia należy dokładnie oczyścić i odkazić mieszanią roztworu kwasu siarkowego i karbowego (3 części kwasu karbowego i 1 część stężonego kwasu siarkowego na 100 części wody). Najskuteczniejszym sposobem zapobiegawczym jest higieniczne utrzymanie i dobre żywienie zwierząt. Jeżeli dokarmia się małe króliki mlekiem, powinno ono pochodzić od krów zdrowych, gdy jednak nie jesteśmy tego pewni, mleko przed skarmieniem należy zagotować. Królików nie trzyma się w jednym pomieszczeniu z drobiem, drób bowiem często zapada na gružlicę, a od chorego ptactwa zarażają się króliki.

JAŁOWOŚĆ

Zwierzęta niezdolne do wydania na świat potomstwa nazywają się jałowymi lub nieplodnymi. Zwierząt takich nie udaje się zapłodnić ani za pomocą naturalnego krycia, ani przez sztuczne unasienianie. Przyczyny jałowości są różne. Można je ująć w trzy grupy: jałowość spowodowana złym utrzymaniem i żywieniem, jałowość wrodzoną oraz nabycią. Jałowość pierwszej grupy jest spotykana najczęściej. Długotrwała głódówka wywołuje takie zmiany w organizmie zwierzęcia, że samica nie jest zdolna wytworzyć zdrowego jaja, a samce nie są w stanie wyprodukować

zdrowych plemników. Nie tylko brak zasadniczych pasz, ale również niedostateczna ilość składników mineralnych oraz witamin może być przyczyną jałowości. Zbyt wielka obfitość pasz wpływa na zapasienie zwierzęcia i brak popędu płciowego, a w następstwie — niemożność zajścia w ciążę. Do wad wrodzonych powodujących jałowość należy przede wszystkim niedorozwoj narządów rozrodczych. Wrodzona jałowość jest wadą, której nie można wyleczyć. W takim przypadku zwierzę to przeznacza się na opas i ubój. Jałowość nabыта może być spowodowana zapaleniem pochwy lub macy, które powstają zazwyczaj po ciężkich porodach oraz po przebyciu niektórych chorób jak gružlica, otret, zakaźne różnienie, pryszczyca. Bardzo częstą przyczyną tej jałowości jest nieumiejętny odejmowanie łożyska przy porodzie. Samica może być jałowa wskutek pokrywania jej nieplodnym samcem. Może on cierpieć na różne choroby jak zapalenie jader, choroby zakaźne. Za jałową uważa się każdą krowę, która mimo kilkakrotnego krycia, w dalszym ciągu lotuje się. Brak popędu płciowego w 3–4 miesiącu po porodzie jest również objawem nieplodności. Jeżeli zaś buhaj kryje szereg krów, które na zacielały się, należy go uznać także za nieplodnego.

H.M.

PRAWNIK

FINANSOWE
ZADOŚCUCZYNIEŃDla najbardziej
poszkodowanych

W związku z tym jeden z naszych czytelników zapytuje o możliwość otrzymania odszkodowania za niewolniczą pracę na rzecz III Rzeszy, pobyt w obozach koncentracyjnych, jenieckich. Jak wiadomo, rząd RFN przyznał 500 milionów marek na pomoc ofiarom zbrodni nazistowskich. Sprawa dotyczy, kiedy można oczekiwac pierwszych wyplat?

Rozdziałem pieniędzy zajmuje się Fundacja Polsko-Niemiecka Pojednanie. Nastapi to dopiero po jej zarejestrowaniu. Wniosek o rejestrację Fundacji znajduje się w sądzie. Najpierw jednak premier musi powołać Radę Nadzorczą i Zarząd Fundacji. Srodowisko osób poszkodowanych oczekuje, że nastapi to szybko.

Przedstawiciele organizacji skupiających byłych więźniów obozów koncentracyjnych, jenieckich, robotników przemysłowych, wchodzących w skład Fundacji, uważają, że konto Fundacji powinny zasilić także koncerny niemieckie i austriackie, zatrudniające w czasie wojny robotników przemysłowych z Polski.

Zgodnie ze statutem Fundacji, rekompensatę finansową otrzymają tylko żyjący obywatele polscy. Strona niemiecka wyklucza przyznanie odszkodowania tym osobom, które otrzymały je już

weześniej, na przykład w wyniku indywidualnych staran.

Kryteria odszkodowań stanowią: ciężka utrata zdrowia oraz trudna obecnie sytuacja ekonomiczna dawnych robotników przemysłowych i ofiar eksperymentów. Dla wielu pomoc może przyjść za późno. Owe 500 mln marek zostanie spłacone w trzech ratach: pierwsza w wysokości polowej całej sumy — natychmiast, druga (150 mln marek) i trzecia (100 mln) — prawdopodobnie do 1 czerwca dwóch kolejnych lat.

ODSZKODOWANIE
ZA NIESLUSZNE SKAZANIE

W ub. roku została opublikowana uchwała Sądu Najwyższego (Izby Karnej i Wojskowej) w sprawie odszkodowań za niesłużne skazania w okresie PRL.

Uchwała stanowi, że odszkodowanie za niesłużne skazanie na podstawie art. 487 § 1 kpk przysługuje również oskarżonemu, co do którego — w wyniku wznowienia postępowania lub rewizji nadzwyczajnej — umorzono postępowanie karne np. z powodu przedawnienia lub innej ujemnej przesłanki procesowej, wyłączającej dopuszczalność dalszego doczenia się postępowania np. aborcji lub śmierci oskarżonego, jeżeli u podstaw takiego umorzenia lego stwierdzenie, że oskarżony popełnił sprawdzanie przestępstwo i istniałyby podstawy do skazania go, ale za czyn o lagodniejszej kwalifikacji prawnie.

Za karę, której skazany „nie powinien był ponieść” w takim

przypadku należy uznać karę stanowiącą różnicę między karą wykonaną a karą jaką — według oceny sądu rozstrzygającego o odszkodowaniu — należałoby oskarżonemu wymierzyć, przyjmując prawidłową kwalifikację prawną jego czynu.

Tyle uchwała, przypomnijmy jeszcze, że art. 487 § 1 kodeksu postępowania karnego (wymieniony w niej) ustala, że oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub rewizji nadzwyczajnej został uniewinniony lub skazany na podstawie łagodniejszego przepisu, przysługuje od Skarbu Państwa finansowe odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem tego skazanego w całości lub w części kary, której nie powinien być ponieść.

JAK REKLAMOWAĆ

Przez lata przyzwyczailiśmy się, że wystarczy pojść do tego samego sklepu, w którym kupiliśmy jakiś towar by złożyć reklamację, powołując się na przepisy uchwały nr 71 Rady Ministrów z 1983 roku. Teraz niefortunni nabywcy skarżą się, że w sklepach w ogóle nikt z nimi na temat reklamacji nie chce rozmawiać.

Przypomnijmy więc, że uchwała nr 71 została skonstruowana w odmiennych warunkach i dotyczy wyłącznie reklamacji towarów kupionych w sklepach czy placówkach gospodarki społecznej. Handel się nam na potęgę prywatyzuje i właściwie

sklepów ani myślą respektować przepisy, które na dobrą sprawę ich nie obowiązują. Co ma w takiej sytuacji zrobić klient, który nierzadko kupując dany towar wydał na niego sporą ilość złotówek?

Mimo, że kupił towar w sklepie prywatnym nie jest wcale pozbawiony szans dochodzenia swoich roszczeń. Niekolejnie bowiem od tego, kto jest właścicielem sklepu obowiązują go przepisy kodeksu cywilnego. A właściwie przepisy kodeksu cywilnego stanowią, że gwarant jest zobowiązany do usunięcia wady w sprzedanym towarze w terminie określonym w gwarancji (art. 560 kc). Niedotrzymanie tego terminu daje klientowi prawo skorzystania z uprawnień wynikających z przepisów o rękojmi za wady fizyczne (art. 556 i następne kc. w związku z art. 579 kc.). Uprawnienia te obejmują m.in. możliwość odstąpienia od umowy sprzedaży, to jest zwrotu daliwego towaru za zwrotiem gotówki lub wymiany towaru na wolny od wad.

Jeżeli zatem zdarzy się, że ktoś kupi towar, w którym ujawniły się wady i spotkał się z odmową usunięcia tych wad, może domagać się wywiązania z obowiązków gwarancyjnych, zastępując sobie prawo do odszkodowania za zwłokę w załatwieniu reklamacji albo też skierować roszczenie z tytułu rękojmi bezpośrednio do sprzedawcy.

Sprzedawca, który równocześnie jest gwarantem, nie może odmówić przyjęcia roszczeń. W razie odmowy można wystąpić przeciw niemu na drogę sądową z powództwa cywilnego.

Tatranská rozprávka

Tatra, kráľovná slovenských hôr, dcéra hlavného slovanského boha Perúna, bola veľká krásavica. Vo Vysokých Tatrách sa týčil k nebu jej kamenný hrad. Bol plný zrkadiel, Tatra v nich obdivovala svoju krásu.

Slovenskí mladenci po nej veľmi túzili, no nebezpečné tatranské bralá si brali ich mladé životy jeden za druhým. Ich krásu zhasinala na dne priepastí. A tak Tatra jeden končiar schytala a od zlosti mu nakrivila vrchol.

— Nie, dcéra moja! — zahrmel hromovládca Perún. Chceš vyničiť krásu, ktorá je večná?

A vtedy sa stalo niečo neobvyčajné. Tatra sa rozplynula, stala sa neviditeľnou.

Perún už v našej krajine dávno nevládne, no zdá sa, že Tatra žije v našich veľhorách dodnes. Z hradu je iba hŕba kamenia, ale jej zrkadlá sú rozložené po Vysokých Tatrách stále. Niekoľkovoje, že v tatranských okáčach sa odráža obloha. Ja však viem, že to sú jej modré oči. Diva sa do tých ôk a nad svojou krásou plesá. Možno preto sa tie ôk volajú plesá.

Krásna je, no nevydala sa, svadobný prsteň neobopína jej prst. No okolo jej neviditeľného tela predsa niečo krúži. Tatranský orol pripomína Tatry, že sa zasnúbila s tatranskou prírodou, s krásou, ktorá je večná ako ona.

Tatry sú naozaj nádherné. Ale Kriváň, ktorému Tatra nakrivila vrchol, už nik nevyrovnal. Je dôkazom, že som si Tatru, kráľovnú slovenských hôr, nevymyslel.

JOZEF PAVLOVIČ



EPBOMÍR FELDEK

Kôň a sane



Pozrite sa na ne,
zasnežené sane,
ako ony zvonia
za ušami koňa:

— Kým nás zasnežilo,
lahšie sa nám žilo.
Bývali sme menšie,

kratšie, nižšie, tenšie,
cingi, cilingi!

A kôň vpredu zvoní:
— Myslia, že len ony?
Všetkých nás to bolí,
všetci sme raz boli
malí, malilinkí!

Baba zima

Slová a hudba Alojz Cobej

F G⁷ (B) C⁷

1. Ked' sa lú - ky ob - le - ču do po - strieb - re - ných šiat,
2. Na - hne - va, so ba - ba Zi - ma po - chy - ti ju zlost,
C⁷

ba ba Zi - ma hľa - di spo - za, hôr.
tan - co - vat' chce a - le ne - má ským.

Všet - ky mlá - ky chlad - ným dy - chom pre - me - ni na lād,
A tak les i ho - le po - le, zmrz - nu - té na kost',

bie - lu plach - tu pre - strie na nás dyor.
po - pri - kry - va bie - ly m pá - pe - rim.

Fu - čí se - ve - rák a na ob - loč - ných sklách

os - trým pe - rom kve - ty kres - lí mráz. Zu-smok - le - ných

B

dni už nik - to ne - má strach, ved' bie - la zi - ma navští - vi - la

nás, bie - la zi - ma navští - vi - la nás.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Ferko, prečo pláčeš? — pýta sa učiteľ žiaka.
- Prosím, nemám pero.
- A kde ho máš?
- Požičal som ho Ďurkovi, lebo on si pero dnes do školy neprinesol...

ČO JE TO?

Nie je murár-muruje,
nie je maliar-maluje,
nie je komár-predsa štipe,
pod nohami vŕzga, škripe,
zaháňa z ulice decká,
naňaká ho iba piecka

(záRM)

NAŠA FOTOHÁDANKA



Naša snímka predstavuje známeho česko-slovenského speváka a interpreta populárnej hudby, držiteľa mnohých cien na domácom a zahraničných festivaloch a iných hudobných podujatiach. Vystupuje už vyše dvadsať rokov, má titul národného umelca a je rovnako oblúbený doma, ako aj v cudzine. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižne odmeny.

* * *

V Živote č. 403/91 sme uverejnili snímku americkej herečky Farrah Fawcettovej. Knihy vyžrebovali: Katarína Vaničková z Durstína, Eva Romáková z Katicovíc, Jozef Kamus z Krakova a Irena Falangová z Gliwic.

NAJLEPSÍ V ČSFR

rokov na 1. mieste, dnes na piatom; 6. Jaroslav Katriňák — motorista, majster sveta v triede nad 500 cm³; 7. Robert Změlik — desaťbojár, štvrtý na MS v Tokiu; 8. Ján Železný — oštěpár, víťaz Gran Prix v hode oštěpom, viacnásobný rekordér ČSFR; 9. Tomáš Skuhravý — futbalista, reprezentant ČSFR; 10. Luboš Račanský — strelec, majster sveta v discipline bežiaci terč.

V súťaži kolektívov zvíťazilo društvo mužov ČSFR v stolnom tenise, pred futbalovým mužstvom Sigmy Olomouc a družstvom strelecov ČSFR.

Pripomeňme, že v Poľsku počas najlepších bolo nasledované: 1. Wanda Panfil (f. atletika), 2. Arkadiusz Skrzypaszek (moderný päťboj), 3. Artur Wojdat (plávanie), 4. Janusz Darocha (letectvo), 5. Przemysław Saleta (kickboxing), 6. Dorota Idzi (moderný päťboj), 7. Wanda Rutkiewicz (alpinizmus), 8. Paweł Nastula (džudo), 9. Mirosław Daszkiewicz (kulturistika), 10. Krzysztof Martens (bridž).

Na záver roka sa v rôznych krajinách zostavujú poradie najlepšej ich športovcov. Čitateľov bude iste zaujímať, kto vlane patril k najlepším v Česko-Slovensku. Poradie bolo nasledovné: 1. Radomír Simůnek — cyklistika, majster sveta v cyklokrose profesionálov; 2. Václav Chalupa — skifár, víťaz Svetového pohára; 3. Jozef Lohyňa — zápasník volným štýlom, strieborný medailista na ME; 4. Jana Novotná — tenistka, víťazka buť finalistka viacerých turnajov, v rebríčku WTA — 7.; 5. Ivan Lendl — tenista, víťaz troch turnajov, v rebríčku WTA mnoho

O oslíkovi a zpěvačce

Zpěvačka Ria se nadchla, přivřela oči, a její hlas se jako třepotavý ptáček vnesl nahoru k visuté hrazdě a letěl by snad ještě výš, kdyby mu v tom nebránila plachta cirkusového šápitó. Sedl oslik Mattioli stojí u vchodu do manéže, nohy napjaté jako strunky, uši vztyčené, poslouchá trylující Riu. Připomíná mu děství prožité na kamenitých cestách slunného Španělska, a ze všeho nejvíce mu připomíná mámino ol'znuť. Ale to bylo kdysi, to dávno odnes čas. Z Mattioliho je dnes cvičený cirkusový osel, sbírá potlesk po celé Evropě, a jeho největší a jedinou láskou je zpěvačka Ria.

Sopránový hlas zatrylkoval tak sladce, že Mattioli nevydržel. Vb'hl do manéže a zlehounka drenul Riu usmolenou tlamou. Vykrkla; tón ji uvázl někde v hridle.

„Ty osle!“ řekla chraplivě a odběhla z manéže v slzách. Víc už nevydala ani hlásek.

„Mattioli, Mattioli, tys to vyvedl,“ pokýval hlavou ředitel cirkusu. „Ria byla naše vrcholné číslo, a ty ji takhle hloupě připravil o hlas. Zachoval ses jako kapitální osel!“

Mattioli se urazil. Proč všichni tak zdůrazňují jeho osli původ? Táta byl osel, máma oslice, tak co by mohl být jiného? Pohodil hlavou a utekl na louku. Louka voněla skoro tak pěkně jako Ria. Mattioli se brouzdá mokrou trávou, v srdci má hořkost a v očích smutek. „Nikdo mě nemá rád,“ říká si a rve všechno, co mu pod jazyk příjde. Brouzdá trávou, přemílá v hubě svou křivdu a oškučané kytky.

Jedna z nich zavoněla víc než ostatní. Připomněla mu Riu. Mattioli se sklonil a znova trhá kytky, opatrně, jeden po druhém.

„Tys mi přinesl hejmánek?“ zašeptala Ria slabým hláskem. „Ten mě určitě uzdraví.“ A hned si z něho uvařila čaj. Voněl, jak celá louka dohomady.

„Ty vůbec nejsi osel,“ řekla druhý den Mattiolimu. „Ty jsi můj milý, chytrý oslik Mattioli.“ Na bílou hvězdičku na čele mu vlepila obrovskou pusu a k hvězdám na letní obloze vyslala svou nejkrásnější píseň.

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

Biela zima

Skočil vietor po vysokú oblohu,
doteperil fažkú chmáru
v batohu.
Polietal po kraji trošku,
potom spravil dieru v rožku

a rozkázal: „Von sa, páper,
veselo!
Pokry zem a premaľuj ju
na bielo!“

Zapadá svet bielym snehom
deň aj noc:
v poli, v hore, všade je ho
moc a moc.
A keď slnko ráno vstalo,
všetko biele čiapky malo.
Krik, sum! Deti z domu bežia
na kopec:
Oj, sanica vždy je lepšia
ako pec!

(Úryvok)

JIŘÍ ZÁČEK

Sloni ve spíži

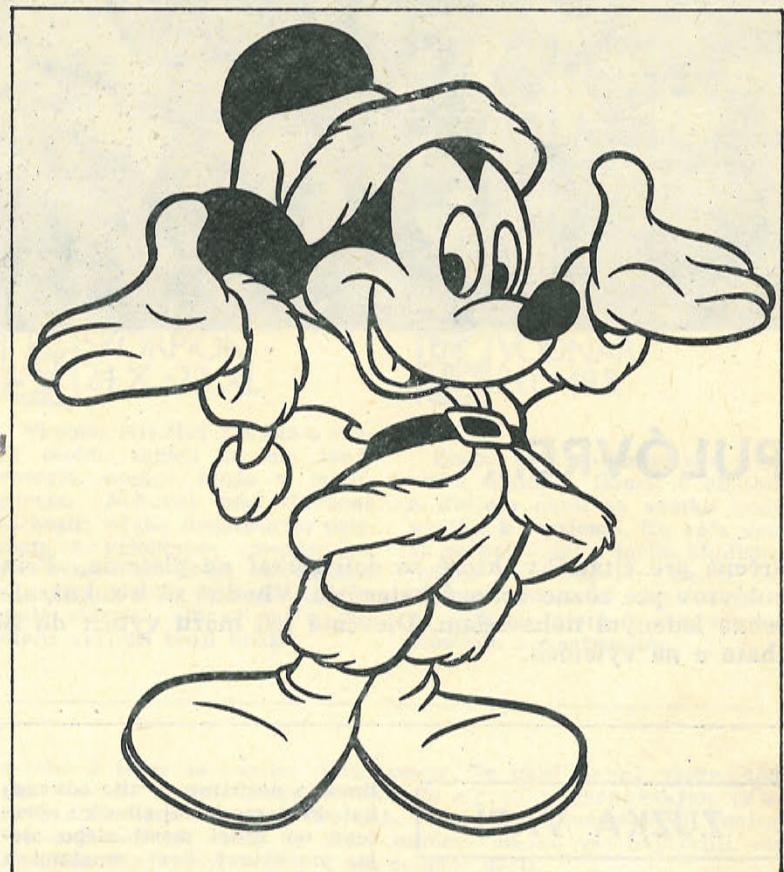
Bum! Bác!
Slyšel jsi tu ránu?
Ze nám zase chodi
sloni v porcelánu?

Dnes vám predstavujeme oblúbenú televíznu hrdinku myšku Miki. Vašou úlohou je obrázok pekne vymaľovať. Vypracovaný obrázok vystríhnite a zašlite na adresu redakcie, (nezabudnite uviesť svoj vek a presnú adresu). Tešíme sa na vaše dopisy. Najkrajšie práce odmeníme knihami.

Správna odpoveď z decembrového čísla znie: Kapor. Knihy vyžrebovali: Agneša Bogacká z Kacviny, Monika Majerčáková z Novej Belej a Jozef Lačniak z Jurgova.

Teď se jistě
vrhli na kompoty.
Určitě si ani
neprezuli boty.

Nedivte se — prostě
letos jako Ioni
do spíže nám
zabloudili sloni.



SAMANTHA FOX

Mnohí ju poznajú ako jednu z najznámejších britských speváčok. Dlho však, najmä v minulosti, bola rovnako slávna aj ako fotomodelka. Jej fotografie už niekoľko rokov zapĺňajú stránky

rôznych časopisov, nielen hudobných. Preto sme sa ju rozhodli bližšie predstaviť čitateľom.

Sammy — vlastným menom Samantha Karen Fox — sa narodila 15. apríla 1966 v Londý-

ne. Už ako šestnásťročné dievča sa stala hviezdou. Mala totiž už vtedy vysokú finančnú zmluvu s britským časopisom Sun, v ktorom sa často objavovali jej fotografie. K práci modelky ju vlastne priviedla jej matka, ktorá poslala fotografie dcéry do súťaže nových modeliek. Časopisu sa tak zapáčila, že okamžite podpísal s ňou spomínanú zmluvu. Dosť odvážnymi obrázkami „horre bez“ odštartovala teda Samantha svoju kariéru fotomodelky a rozmery 92–59–84 jej prirodzenie zaručovali úspech. A tak sa zkrátka stala najmladšou a najpopulárnejšou modelkou Anglicka.

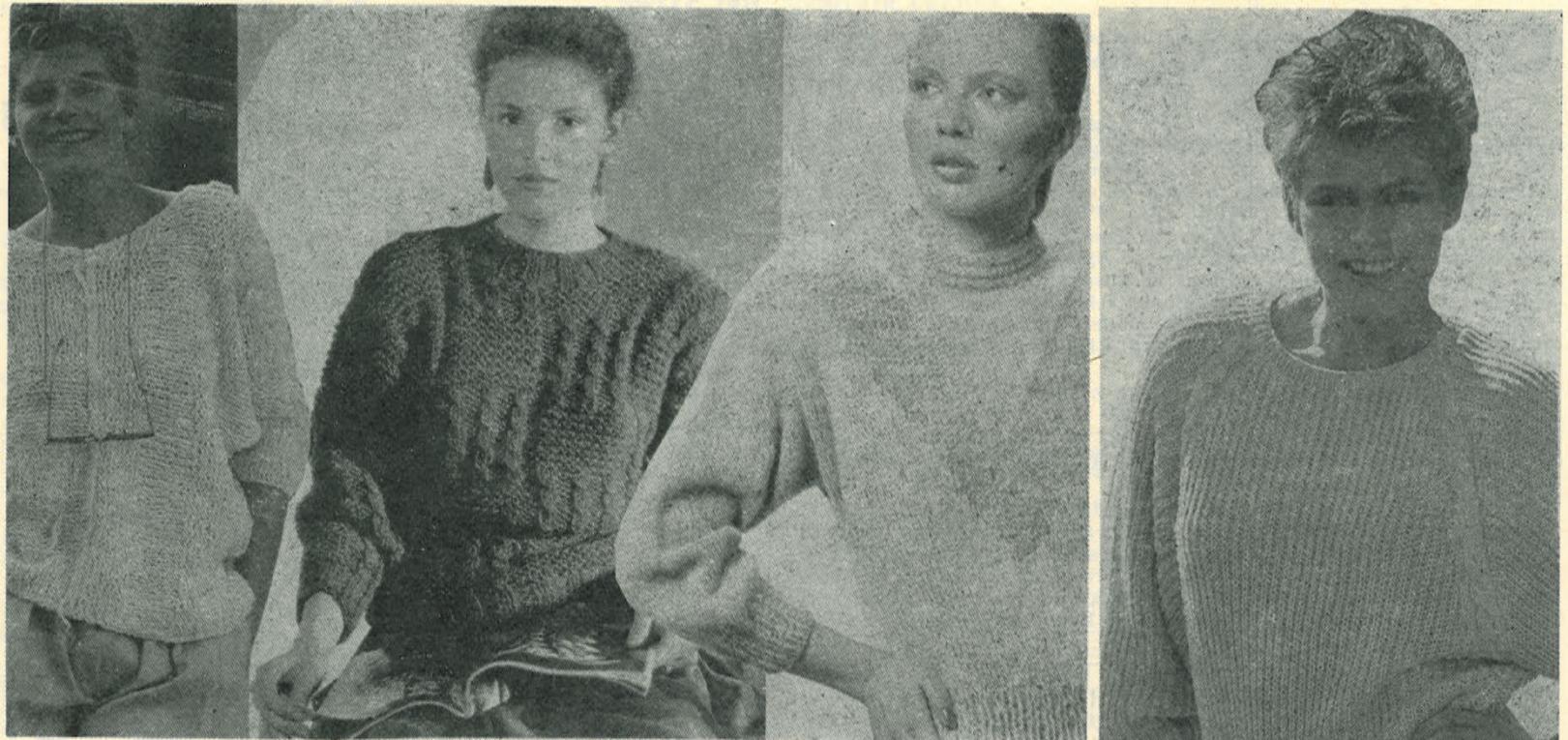
Neprešlo veľa času a Samantha Fox si všimol známy hudobný producent Jon Astrop. Zapáčil sa mu jej hlas a rozhodol sa ju spopularizovať ako speváčku. Vďaka nemu sa zanedlho ukázal v predajniach Samanthin debutový singel Touch Me (Dotkn si ma), takže cesta od modelky k speváčke bola zaručená.

Roku 1986 jej vychádzza prvá dielohrajúca platňa s podobným názvom Touch Me. Priniesla sice

jednoduché hudobné námety, avšak rozbehnutej mašinérii showbusinessu to neprekážalo. Mládeči sa jednoduché piesne veľmi zapáčili, čoho dôkazom bol aj druhý veľký hit z tejto platne Do Ya Do Ya (Wanna Please Me).

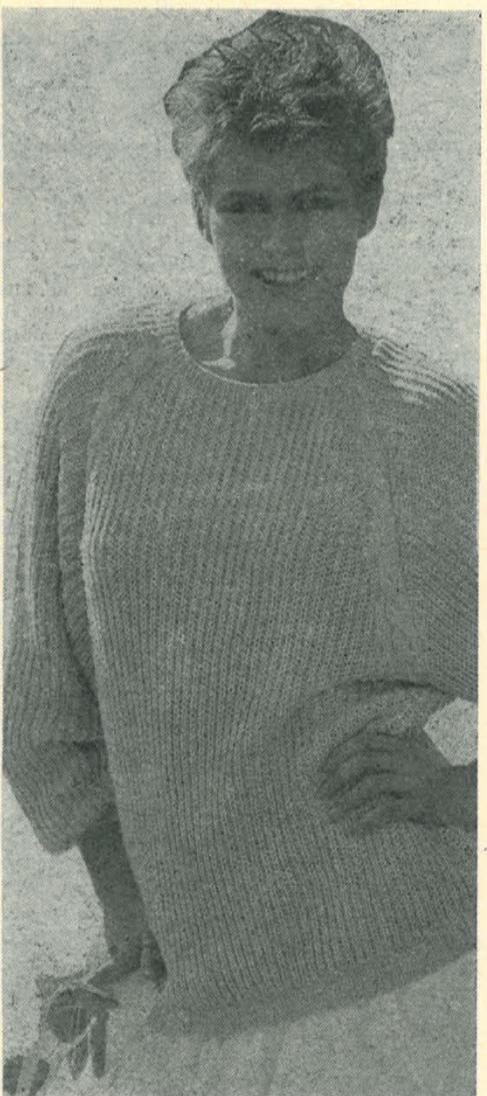
O dva roky neskôr vydala Samantha Fox druhú veľkú platňu s takými hitmi ako Nothing's Gonna Stop Me Now ako aj I Surrender. Stala sa dôkazom, že Samantha vedela skutočne zaujať svojich obdivovateľov nielen pekným vzhľadom, ale aj piesňami. Na dôvažok so skladbou Naughty Girls sa dostala až na tretie miesto americkej hitparády. To bol aj jeden z dôvodov, preto zverila vydanie svojej tretej LP-platne americkým producentom. Vyšla s názvom I Wanna Have Some Fun na začiatku roku 1989.

Nemožno sice tvrdiť na základe vydaných platní, že Samantha Fox sa stala stálicou na nebi pop-music. Avšak podobne, ako Talianka Sabrina, vnesla do hudobného diania nielen pesničky, ale prostredníctvom videoklipov aj niečo na pozneranie.



PULÓVRE...

určené pre čitateľky, ktoré sa dali zlákať na pletenie. Prinášame niekoľko typov pulóvrov pre rôzne vekové kategórie. Vhodné sú k sukni, ale tiež k texaskám a k farebne ladeným nohaviciam. Dievčatá ich môžu využiť do školy, tiež pri pobytu na chate a na výletoch.



ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

ZEMIAKOVÁ POLIEVKA SO SYROM. Rozpočet: 500 g zemiakov, 50 g masla, 2 žltky, 100 g žltého syra, 1/4 lit. mlieka, 2 žemle, soľ, maslo na opráženie.

Maslo rozotrieme so soľou a žltkami na penu, pridáme uvařené a prelisované zemiaky, postrúhaný syr a všetko zalejeme mliekom a horúcou vodou alebo bujónom. Necháme prejsť varom a dochutíme nadrobno pokrájanou vňaou. Servírujeme so žemľou opráženou na masle.

VYPRÁŽANÉ KURACIE PRSIA PLNENÉ ZELENINOU. Rozpočet: 375 g kuracích pŕs, 1 vajce, 4 lyžice sladkej smotaniny, mletý muškátový kvet, lyžica tuku, strúhanka, 200 g rozličnej zeleniny (mrkva, keleráb, hrášok, karfiol), 1 cibuľa, 1 vajce, hladká múka, strúhanka, olej na vyprážanie.

Kuracie prsia vyklepeme na širšie rezne. Zeleninu pokrájame a predvaríme. Uvarenú zeleninu potlačíme vidličkou alebo zome-

lieme a necháme na site odkvapkať. Pridáme k nej cibuľku opráženú na lyžici masti alebo oleja, muškátový kvet, smotanu a celé vajce. Zmesou plníme rezne, okraje spojíme ihlou alebo špáradlom, obalíme v trojobale a vyprážime. Podávame so zemiakmi a rozličnými šálátkami.

PLNENÉ ŠAMPIŇONY. Rozpočet: 500 g šampiňónov, 2 cibuľe, 50 g masla, 1 lyžička tymiánu, soľ, korenie, 3 žltky, 1 trojuholníkový tavený syr, 50 g strúhaného syra, 2 lyžice petržlenovej vŕtiny.

Šampiňónom zrečeme klobúky, ktoré opatrnne vydlabeme a plníme plinkou, ktorú si pripravíme nasledovne: zvyšok húb pokrájame a pridáme k nadrobno pokrájanej cibuľke, ktorú sme podusili na masle. Pridáme žltky vymiešané so syrom, zmes okoreníme, osolíme. Naplnené šampiňóny posypeme petržlenovou vňaou a dáme zapieciť do rúry. Podávame s pečivom alebo chlebom.

VYPRÁŽANÉ ZEMIAKOVÉ SUFFLÉ. Rozpočet: 1 kg zemiakov, 2 hrnce na olej, soľ.

Zemiaky očistíme, umyjeme (nenamáčame ich vo vode) a krájame ich na plátky hrubé 3 mm. Dôkladne ich osušíme v utierke. Olej v prvom hrnci zohrejeme na teplotu 130°C, v dru-

hom na 180°C. Najprv vložíme plátky zemiakov do hrnca s teplotou 130°C na päť minút a potom rýchlo doprážime pri vyšej teplote. Ukladáme ich na papierové obrúsky, aby prebytočný tuk odtekol. Správne vyprážené zemiaky majú tvar vankúšikov, vnútri so vzduchovou bublinou. Osolíme a podávame ako samostatné jedlo alebo na prílohu.

VYPRÁZANÝ EMENTÁL SO SUNKOU. Rozpočet: 8 plátkov ementálskeho syra (pol cm hrubých, cca 40 g), 4 plátky šunky, 2 lyžičky horčice, hladká múka, 2 vajcia, strúhanka, olej.

Medzi dva plátky syra vložíme plátky šunky, ktoré sme z oboch strán potreli horčicou. Obalíme ich v múke, vyšľahaňach vajciach a strúhanke, príčom postup ešte raz opakujeme. Znova ich obalíme vo vajci a strúhanke. Prudko oprážime na oleji z každej strany asi 2 minuty. Podávame s tatárskou omáčkou a zemiakmi.

ITALSKÁ POLÉVKA MINESTRONE. Rozpočet: 1,5 l hovädzieho vývaru, pôl sklenice fazoli, 2 mrkví, stredná pôrek, kousek celeru, pôl sklenice zeleného hrášku, 2 stredné brambory, malý kvieťok, 100 g dývne, 2 rajčata nebo 3 lžice rajčatového protlaku, 3 lžice oleja, 1 lžica másla, 200 g těstovin nebo rýže, sůl, pepř, stroužek česneku, 50 g tvrdého sýra.

Přebrané fazole opláchnout, na noc namočit ve studené převařené vodě. Zeleninu očistit, umýt a nakrájet na kostičky, cibuli posekáme. V kastrólu rozhřejeme olej, přismažíme cibuli a pôrek, přidáme ostatní zeleninu a chvíli smažíme. Dolejeme čtvrt sklenice vody a pod poklicí dusíme asi 10 minut. Dolejeme vývar a vaříme 20 minut pod poklicí. Přidáme koření a nakrájené Brambory, dýni a těstoviny nebo říži a máslo. Vaříme, až Brambory zmékou. Deset minut před koncem vaření přidáme oloupaná, nakrájená rajčata nebo protlak a posekaný česnek. Na talíři posypeme zelenou petrželkou a drobně nastruhaným sýrem.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

BRAMBOROVÉ SYRNÍKY. Rozpočet: 500 g mäkkého tvarohu, 350 g vařených Brambor, 1 vejce, 70 g hrubé mouky, sůl, 150 tuku na smažení, 150 g kyselé smetany.

Tvaroh a vařené Brambory umelme, přidáme vejce, mouku, trochu soli a na pomolučeném vále zpracujeme v polotuhé těsto, z kterého tvoříme placičky silné asi 15 mm. Smažíme je v rozebratém tuku po obou stranách dočervena. Podíváme ihned po dohotovení na teplém talíři s kyselou smetanou nebo se smetanou omáčkou.

HVIEZDY O NÁS



RYBY

19.II.-20.III.

Bude to rozhodujúce obdobie. Koncom mesiaca sa budeš cítiť oveľa lepšie, zmiznú zdravotné ťažkosti. Budeš plný optimizmu. Avšak tvoja životná situácia je dosť zložitá. Môžeš dosiahnuť značný pokrok, ale môžeš sa tiež dostať do ťažkostí. Rozhodne to, ako vieš oceniť ľudu, ktorí ti chcú pomôcť a ktorí si skutočne zaslužia tvoju úctu a vďačnosť.



BARAN

21.III.-20.IV.

Nič nebude celkom jasné, ani celkom isté. Pravdepodobne sa nevyhneš väčším výdavkám a stratám. Nebude to tiež mesiac priaznivý pre dôležité osobné rozhodnutia. Najmä plánované manželstvo by bolo dobre odložiť aspoň o mesiac alebo dva. V práci neprijemnosti spôsobené neopodstatnenou závisťou niekoho.



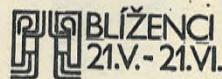
BÝK

21.IV.-20.V.

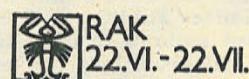
Neopustí ťa dobrá nálada a to vďaka spoľahlivým priateľom, ktorí ti pomôžu vyriešiť pracovné problémy. Aj v iných oblastiach života to bude dobré obdobie. Čaká ťa šťastie v láske,

ak nebudeš voči partnerovi netreplivý. Len na zdravie si musíš dát trochu pozor.

tvojou prílišnou rozpínosťou. Zachovaj pokoj, takt a rozvahu.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Konečne ťa ocenia v práci, ale ani služobný postup nezvýši tvoje ťažkosti. Napriek tomu bude to príjemný mesiac, hlavne vďaka teplému a srdčnému rodinnému ovzdušiu, plnému vzajomného pochopenia. Jediné, čo ti môže ubližiť, je prehnanie vplyvajúce z nadmiery energie a elánu. Neprehňaj svoju aktivity.

RAK
22.VI.-22.VII.

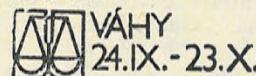
Dobre si rozmysli, kym povieš. Bolo by dobre, keby si sa zoznámil s minulosou osoby, s ktorou chceš spojiť svoj život. Boli opatrný v majetkových otázkach najmä preto, že môžeš neočakávané dostať nejaký dar, dôdiestvo alebo podobne. V práci sa nudiš nebudeš — nervozita, konflikty a unáhlenosť ti trochu narušia nervy.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Si na dobrej ceste. Zdá sa, že voba partnera bola správna — neuspokojuje len tvoje citové potreby, ale aj tvoje ambicie. Ale neprehňaj svoje požiadavky. V práci môžeš naraziť na odpor kolégov a podriadených, vyzvolaný

PANNA
24.VIII.-23.IX.

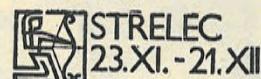
Budeš plne zaujatý rodinným životom, ale iné záležitosti na tom nestratia. Nie je vylúčené, že celkom neočakávané dostaneš väčšie peniaze a ak sa edvážiš trochu hazardovať, môžeš vyhrať, a to vysoko. Ale nezabúdaj, že šťastie v hre nechodi ruka v ruke so šťastím v láske.

VÁHY
24.IX.-23.X.

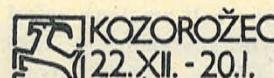
Ak si nechceš komplikovať život, chráň sa pred konfliktami s bližšou a ďalšou rodinou. Zato v zamestnaní konaj rýchlo a rozhodne. Môžeš konečne uskutočniť niečo, čo doposiaľ nenarázalo na neprekonané prekážky. Môžeš značne zvýšiť svoje príjmy a zlepšiť postavenie. Snaž sa však pod a vlastných záujmov vidieť aj problémy iných.

ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

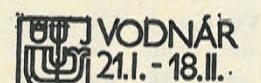
Vyvoláš čísi živý záujem o tvoju osobu, zapáči sa mu tvoja energia, osobné kúzlo a inteligencia. Nebudeš mať finančné ťažkosti; vďaka dodatočným príjmom a výhodným zmenám na pracovisku sa tvoja materiálna situácia zlepší. Čakajú ťa len malé starosti, ale aj tie ti môžu vyriešiť tvoji blízki.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Rob tak, aby si mal vždy istú rezervu, tak v osobnom živote, ak aj vo financiách. Môžeš sa totiž ocitnúť náhle v situácii, na ktorú vôbec nebudeš pripravený. Voči niekomu blízkemu potrebujete viac taktu, srdčnosti a múdrosti, nepremyslené konanie môže škodiť vášmu zväzku.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Dní plné energie a chuti do práce sa budú striedať s apátiou a ľahostajnosťou. Rovnováhu ti vráti úspešný finančný krok, ktorý ti umožní ďalekosiahle plánovanie. V práci sa nejedno zmení na lepšie. Nebude však ľahko získať dôveru osoby, ku ktorej máš vrelé city. Ani ty jej však nie si ľahostajný — buď trpeplivý a vyhrás.

VODNÁR
21.I.-18.II.

Získaš opäť vnútornú silu a fyzickú zdatnosť. Doma, v blízkom a ďalšom okoli sa všetko bude vyvíjať k lepšiemu. Na veľa veci sa začneš dívať z iného hľadiska, trochu s odstupom, čo ti len prospeje. Môžu ti hrozí finančné ťažkosti, ktoré si sám zaviniš vlastnou neopatrnosťou.

z toho a teraz sa snažíte dávať pozor. To platí najmä vtedy, keď ide o dôležité veci. Menej kritický(á) ste už v partnerských vzťahoch alebo tam, kde sú v hre city. V takýchto situáciach vás možno ľahko prehovoriť alebo na niečo naviesť. Možno vás ovplyvní, ale skutočne len vtedy, keď nie ste celkom proti.

36 BODOV A VIAC: Každý vás celkom ľahko ovplyvní. Nie pre vašu naivitu, ale preto, že jednoducho nedokážete povedať „nie“. Kto vie ako na to, dosiahne u vás všetko, čo chce. Je to aj tým, že prosto nedokážete uveriť, že by vám niekto chcel vážne prejsť cez rozum. Bohužiaľ, práve toto sa vám často stáva, či už v zamestnaní alebo v súkromnom živote. A už sa vám iste častejšie stalo, že vás ktoosi využil. Preto sa naučte občas cudzie prosby odmietať bez toho, aby ste niekoho urazili.

SNÁŘ

vám o:

Adamovi a Evě v ráji — štěstí a výhra.

Advokátovi — budeš pozván do společnosti; mluviti s ním — budeš mit ztráty.

Achátovém šperku — máš sklon k stálemu čištění.

Africe — nemoc.

Akciích — zamiluješ se.

Aktech — musíš podniknout cestu; listovat v nich — máš před povýšením; roztrhaných — ukončíš niejakou půtku.

Aktovce — pouštíš se do nebezpečné věci; otevírati ji — odhalíš nějaké tajemství.

Akváriu — budeš mít nepříjemnosti.

Almužně: dávat ji — dobré dny před tebou; obdržeti ji — dostaneš dobré místo v zaměstnání.

Americe — štěstí v podnikání.

Angreštu — máš zlostné osoby ve svém okolí.

Andělu létajícim — klid duše, spokojené stáří; mluvit s ním — vyplnit malých přání; být jím sám — velká čest tě čeká.

Arcibiskupovi — požehnání a štěstí; mluviti s ním — těžká nemoc.

Asii — budeš mít příležitost pomoci jiným.

Astrách kvetoucích — vážnost, důstojnost; odkvetlých — tvoje naděje budou zklamány.



JE TO SKORO ZÁZRAK. Pred štyrmi rokmi sa na Litovsku narodili siamské dvojčiatá, deti Davy Tameleviciusovej — Vitalija a Vilija. Obe boli zrastené veľmi nebezpečným spôsobom — hlavami. Rozdelenie takýchto dvojčiat skoro vždy spôsobuje smrť aspoň jedného z detí. Na svete doteraz uskutočnili iba 34 operácií dvojčiat zrastených hlavami — čo svedčí o tom, aká rizikantná je to operácia.

Deti rástli a nikto ich nechcel operovať. Až keď mali dva roky, priviezli ich do Moskvy, kde sa dr. Alexander Konovalov podujal na operáciu, ktorá trvala celých 16 hodín. Vitalija a Vilija prežili, konečne mohli normálne pozrieť na seba, ich mozgy neboli poškodené. Ale jednému dievčatku chýbalo 60 percent kostí z lebky, druhému až 75. Ich mozgy boli odhalené. Preto skonštruovali pre ne zvláštne príby, ale aj tak ich život bol stále v nebezpečí. Náhoda spôsobila, že do Moskvy pricestoval prednúčať dr. Kenneth Sayler z Texasu, jeden z najvýznamnejších chirurgov lebky. Prisúbil, že sa podujme na operáciu dvojčiat, aby ich lebky boli normálne. Trvalo však skoro rok, kým byrokratické zábrany boli prekonané a na jar 1991 mohli dvojčiatá s matkou odletieť do Texasu. Nebudeme popisovať podrobnosti operácie, pri ktorej boli použité zvlášť prepravané lebčené kosti od zomrelého darcu. Operácia sa vydarila. Vitalija má ešte obvazy na hlave, Vilija sa cíti už veľmi dobre — obe dievčatká sú normálne a veselé. Na snímke: dvojčiatá s dr. Saylerom.

MEDZI AMERICKÝMI HEŘKAMI je teraz módné mať

mladých milencov a, dokonca aj manželov! Vedľa pišeme o zásnubách Liz Taylorovej s oveľa mladším 20 rokov stavebným pracovníkom, Larrym Fortenskym. Zasa slávna Cher, 44-ročná speváčka, sa nechce vydávať, ale svoj osud spojila s driečnym, 26-ročným Robertom Camilettom. Cher ho uvidela na jednej hostine, kde bol služobne: jeho špecialitou je totiž pečenie pizz — robi to veľmi šikovne. Keď Cher uvidela mladého Taliana, dala si ho zavolať jedným z ľudí svojej osobnej ochrany slovami: „Zavolajte ho ku mnene, nech sa však poriadne umyje!“

Mladého priateľa, Nemca, má tiež 50-ročná Tina Turnerová. Hviezda s tmavou pokožkou sa s ním zoznámila pred piatimi rokmi, keď vystupovala v Düsseldorfe a podnes je do neho zaamilovaná. Milenec Tiny má 34 rokov. „Je dospelym človekom, ja som tiež dospelá, čo je teda prekvapivé v našom zväzku?“ hovorí Tina Turnerová a dodáva, že jej priateľ, Erwin Bachar, má veľký zmysel pre humor a stále v nej vzbudzuje smiech, čo si vysoko cení. Aby bola bližšie pri svojom milencom, kúpila si vilu v Kolíne, ale najčastejšie sa stretávajú na Lazúrovom pobreží.

Yoko Ono, vdova po Johnovi Lennonovi, dedička majetku, ktorý sa odhaduje na 500 miliónov dolárov, už niekoľko rokov má o 19 rokoch mladšieho priateľa, Sama Havadtoya, pôvodom Maďara, povolaním architekta. „Prečo sa považuje za smiešne, keď žena má mladšieho milenca? Muži si berú mladé ženy a nikoho to neprekupuje!“ — hovorí Yoko.

PORODILA VLASTNÍ VNOCATA... Paní Arlette Schweitzerová z Aberdeenu v USA mela starosti. Jej dcera Christa se vydala, ale ukázalo sa, že nemôže mať děti pro vrozenou vadu dělohy. Mladí manželé tím velmi trpeli. Ačkoliv se měli opravdu rádi, nedovedli si představit další život bez dětí.

Pani Arlette si tehdyn v novinách prečetla zprávu o jisté Pat Anthonyové z Jižnej Afriky, ktorá porodila vlastní dcieri trojčiatka. Od té doby, co je možné oplodnění vajíčka ve zkumavce, není to nemožné. Takových „matek k pronajmutí“, jimž se potom oplodněné vajíčko umístí v děloze, je už na Západě mnoho.

Arlette si pomysela: „Je mi teprve 42 let, jsem zdravá, proč



bych nemohla donosiť dítě vlastní dcery, aby mohla byť šťastná?“ Všechno se uskutečnilo v proslulé klinice MAYO v Rochesteru. Dve embryá se ujala a dvojčata — chlapec a holčička — se šťastne narodila. Vychovává je Christa s manželom a s babičkou, která je porodila.

V USA se přihlásilo více matek s podobnou prosbou jako paní Schweitzerová: chtějí porodit děti vlastním dcérám. Zatím však není jasné, zda to nebude v rozporu s nedávno schváleným zákonem, který v USA zakazuje „pronajmání matek“. Na snímku: Arlette Schweitzerová v hotenství.

FRANKOVE NARODENINY. 12. decembra Frank Sinatra, jeden z najpopulárnejších ľudí Ameriky, herec a spevák, priateľ prezidentov, kniečat a — ako tvrdia podaktori — „krstných otcov“ mafie — ukončil 76 rokov. Narodil sa v roku 1915 v Hobokene malom priemyselnom mestečku, ktoré dnes tvorí súčasť New Yorku.

Kariéru začína ako... športový novinár. Mal veľmi pekný hlas, preto začal spievať ako refrenista s orchestrom istého Harry JAMESA. Keď, mal 26 rokov, bol už známym spevákom. Robil ka-



riéru s obrovskou rýchlosťou, všimol si ho Hollywood a začal hrať vo filmoch. Získal si meno „The Voice“ (Hlas).

V roku 1953 začala druhá etapa jeho kariéry: v filmovaní známej knihy Jamesa Jonesa „Až navekly“ hral úlohu vojaka Angela Maggia a dostal za ňu Oscara. Odvtedy spieval a hral filmové úlohy aj dramatické. Bol miláčikom divákov skoro na všetkých kontinentoch, Američania ho nežne nazývali „Frankie boy“ — nás chlapec Frankie.

Dnes „Frankie boy“ je starým a veľmi bohatým človekom. Jeho majetok sa odhaduje na miliardy dolárov. Má za sebou nevianzaný život — vždy mal rád alkohol a ženy, podrobil sa dvom nebezpečným operáciám. Po 50 rokoch úspechov by mal byť unavený a snívať o dôchodku, ale Frank Sinatra nerezignuje! Hoci mu často zlyháva pamäť (na estrádach teraz diskrétnie stavajú monitory s textami pesničiek) a jeho hlas znie už niekedy chraplavý — verejnosc (aj v Európe, kde prednedávnom spieval) mu nadšene tlieska. Preto Sinatra sa ľahko lúči so svojou karierou... Na snímke: Sinatra.

MILIARDÁRKY. Vypočítali, že na svete nie je viac ako 20 žien, ktorých majetok možno počítať v miliardách dolárov. Pánov na tomto „finančnom Olympu“ je, samozrejme, oveľa viac.

Najbohatšou ženou na svete je britská kráľovná Alžbeta II. Jej majetok hodnotia približne na 12 miliárd dolárov. Oveľa „chudobnejšia“, ale tak na druhom mieste v zozname miliardárok, je americká „kráľovná kozmetických prípravkov“ Estée Lauderová — má k dispozícii majetok vo výške 5,4 miliardy dolárov. Vyše 4 miliardy dolárov má Johnna Quandtová, vdova po nemeckom priemyselníkovi; jej majetok je uložený hlavne v automobilke BMW. Značne menší je majetok pani Giuliany Benettonovej (1,3 miliardy dolárov), ktorá pochádza zo známej aj na našom trhu textilnej firmy Benetton. „Najchudobnejšia“ z miliardárok, ktorá vlastní „iba“ čosi vyše miliardy, je vdova po zakladateľovi a majiteľovi firmy Grundig (rádia a televízory) pani Chantal Gründingová.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWIAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-150 Kraków, ul. Św. Filipa 7, tel. 34-11-27.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI.
WYDAWCA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złota Odznaka Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (redaktor naczelny), Jozef Pivovarčík, Eva Matišová, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojskowska (tłumaczka).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lídia Mšálová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 2000 zł, kwartalnie — 6000 zł, rocznie — 24 000 zł.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granice przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 7.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótu.

Numer oddano do skladu 3.01.1992 r., podpisano do druku 18.2.1992 r.